

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ETNOLOGIJA IN KULTURNO ANTROPOLOGIJO

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2019

DOROTEJA BRGANT

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ETNOLOGIJO IN KULTURNO ANTROPOLOGIJO

DOROTEJA BRGANT

**Pot kulturne dediščine Žirovnica –
vključenost Poti v turistično ponudbo**

Diplomsko delo

Mentorica: doc. dr. Mateja Habinc

Študijski program:
Etnologija in kulturna antropologija – D
Nemcistika – D

Ljubljana, 2018

ZAHVALA

Zahvaljujem se družini in prijateljem za pomoč in spodbudne besede pri nastajanju diplomskega dela. Hvala tudi mentorici doc. dr. Mateji Habinc, brez katere mi dela ne bi uspelo napisati.

IZVLEČEK

Pot kulturne dediščine Žirovnica – vključenost Poti v turistično ponudbo

Pot kulturne dediščine Žirovnica povezuje kulturno-zgodovinske spomenike, med katerimi je sedem osrednjih točk – to so rojstna hiša Matije Čopa v Žirovnici, rojstna hiša Frana Saleškega Finžgarja v Doslovčah, Janšev čebeljak na Breznici, rojstna hiša Janeza Jalna na Rodinah in rojstna hiša Franceta Prešerna, vaška lipa in Cerkev sv. Marka v Vrbi. Prvi zametki segajo že na konec 19. stoletja, vendar takrat še ne moremo govoriti o Poti kulturne dediščine. Pot je potrebovala dobro stoletje, da se je oblikovala v takšno, kakršno jo poznamo danes.

Namen diplomskega dela je predstaviti, kako se je Pot oblikovala, kako je danes vpeta v turistično ponudbo in kako so domačini vpleteni v dogajanja v povezavi s Potjo.

Delo, ki temelji na podlagi pregledane literature, terenskega dela, opravljenih intervjujev in lastnega sodelovanja pri Poti, prikaže njeno kompleksnost in načine, s katerimi je vpletena v turizem. Predstavljen je tudi pogled v prihodnost Poti kot turističen produkt – predvsem kakšno prihodnost si želi Zavod za turizem in kulturo Žirovnica za Pot. Zavod si prizadeva, da bi imela Pot čim večjo prepoznavnost v turizmu in da bi bil obisk Poti s strani domačinov in turistov vsako leto številčnejši.

KLJUČNE BESEDE: Pot kulturne dediščine Žirovnica, slovenska književnost, kultura, literatura, turizem.

ABSTRACT

The Žirovnica Cultural Heritage Path – Inclusion of Path into the tourism of region

The Žirovnica Cultural Heritage Path connects culture-historical monuments, including the seven focal points which are Matija Čop's birth house in Žirovnica, Fran Saleški Finžgar's birth house in Doslovče, Janša's apiary in Breznica, Janez Jalen's birth house in Rodine, France Prešeren's birth house, the village's central lime tree and St. Mark's Church in Vrba. The Žirovnica Cultural Path's first beginnings stretch to the end of the 19. century but it took over a century for it to be shaped to its current form.

The purpose of this diploma-work is to find as many of the Path's meanings attributed to it by people as possible. For easier orientation this work also includes an overview of the formation of the Path and an introduction to the local surroundings.

This work, which is based on read literature, field work, conducted interviews and personal participation shows numerous views and opinions of the Path's meaning to different individuals. Also presented is the Path's value at the end of the 19. and the 20. century, its significance to the current generation and potential in the future – especially in tourism.

KEY WORDS The Žirovnica Cultural Heritage Path, Slovenian literature, culture, literature, tourism

Vsebina

UVOD	1
METODE DELA	3
TURIZEM.....	6
Kulturni turizem	6
SLOVENSKE KULTURNE POTI	10
POT KULTURNE DEDIŠČINE ŽIROVNICA	12
Razvoj Poti.....	13
Kje se Pot nahaja?	16
Kdo so možje, katerih rojstne hiše sestavljajo Pot kulturne dediščine Žirovnica?	17
Pot v preteklosti in danes	17
Vključenost Poti v turistično ponudbo in dodatne ponudbe, ki so pasivni del ponudbe Poti.....	20
VIDEZ POTI DANES IN UPRAVLJANJE POTI.....	26
Obisk Poti	27
Obisk rojstnih hiš.....	27
Obisk s strani tujih turistov.....	29
Obisk drugih dogodkov, povezanih s Potjo.....	30
PROMOCIJA POTI	31
Promocija Poti danes.....	31
PRIHODNOST POTI	36
Dvig promocije Poti	37
Izboljšave promocije Poti	38
SKLEP.....	44
POVZETEK.....	46
SUMMARY	47
VIRI.....	49
INTERNETNI VIRI.....	49
LITERATURA	50
SOGOVRNIKI	51
TERENSKI DNEVNIK	51
SEZNAM TABEL.....	52
SEZNAM GRAFOV	52

UVOD

Ko sem obiskovala Osnovno šolo Žirovnica, smo skupaj s sošolkami in sošolci vsak ponedeljek nestrpno čakali dežurna učenca, ki sta v razred prinesla popisan list papirja – tako imenovano okrožnico.¹ V njej so bili napisani dogodki, ki jih je šola organizirala za prihajajoče dneve. Po navadi so bile to različne kulturne predstave, zbiralne akcije, čistilne in papirne akcije ali športni dnevi. V začetku februarja je bila okrožnica vedno nekoliko daljša in obsežnejša, saj smo se bližali 8. februarju, slovenskemu kulturnemu prazniku –Prešernovemu dnevju. Šola je bila vedno del tega praznika in za otroke je bilo vedno kaj organizirano v povezavi s Prešernom, pa tudi z ostalimi štirimi možmi, na podlagi katerih se je oblikovala prav posebna pot v občini, imenovana Pot kulturne dediščine Žirovnica.² Pot je bila vsakemu razredu predstavljena drugače. Mlajšim učencem na prijaznejši, igriv način, na primer z ogledom določene gledališke igre ali z risanjem portretov mož, medtem ko so starejši odšli obiskat njihove rojstne hiše in tako dobili bolj obsežne informacije o pomembnih osebnostih.

Sama prihajam iz občine Žirovnica, iz vasi Smokuč in sem vsaj enkrat letno vpletena v občinsko dogajanje ob 8. februarju. Kot otrok sem se tega dneva veselila predvsem zato, ker smo bili na ta dan opravičeni pouka v šoli, danes pa se mi s tem pojavljajo številna vprašanja, povezana s kulturo in turizmom tega območja.

Leta 2017 sem v Zavodu za turizem in kulturo Žirovnica³ opravljala obvezno prakso v okviru šolanja kot vodička. Tako sem bila v neposrednem stiku s turistično ponudbo, ki jo nudi PKD Žirovnica. Posledično se mi je porodilo vprašanje, kako se je oblikovala in kako je danes vpletena v turizem.

V diplomskem delu me zanima, kako, kdaj in zakaj se je razvila PKD Žirovnica, kakšno vlogo je imela ob prvih letih obstoja, predvsem kakšno mnenje so imeli takratni prebivalci tega območja o rojenih pomembnih možeh v času po njihovi smrti in kaj so o njih takrat pisali ter kakšno vlogo predstavlja danes – predvsem v povezavi s kulturnim turizmom in vpletenostjo v predstavljanje območja.

---

¹ Okrožnica – dopis, obvestilo več ljudem o isti stvari: izdati okrožnico; profesor je dijakom prebral okrožnico; vir SSKJ (Spletni vir 7).

² V nadaljevanju bom uporabljala okrajšavo PKD Žirovnica ali Pot.

³ V nadaljevanju bom uporabljala okrajšavo ZTK Žirovnica ali Zavod.

Zanima me njena uporabnost in aktualnost, ne samo v domači občini, temveč tudi, če jo obiščejo ljudje iz drugih koncev Slovenije, in kdo so glavni obiskovalci Poti. V povezavi z njeno razširjenostjo me zanima predvsem, s katerimi mediji se Pot oglašuje in promovira, kakšne možnosti ima za nadaljnjo razširitev in prepoznavnost v domačem in svetovnem turizmu ter kako se lahko poveča ciljna publika v primerjavi z dosedanjo.

Rada bi dobila vpogled, kako je Pot predstavljena kot turistični produkt, hkrati pa vključujem mnenja posameznikov, ki so vključeni v turizem in Pot – kako jo vidijo učenci v osnovni šoli, kako jo vidi oseba, ki je zaposlena v ZTK Žirovnica, in kako nanjo gledajo domačini. Omejila sem se na sogovornike, ki so v stiku s Potjo – se pravi govorila sem z domačini, ki živijo blizu rojstnih hiš, z učenci, ki se o Poti učijo v osnovni šoli in sodelujejo pri dogajanjih v povezavi s Potjo (glasbeno, gledališko, ustvarjajo slike, ki jih obesijo v rojstnih hišah), in z zaposlenimi v ZTK Žirovnica.

METODE DELA

Diplomskega dela sem se lotila na različne načine. Najprej sem osnovne podatke o PKD Žirovnica poiskala v obstoječi literaturi, tako v knjižni kot tudi v internetni obliki, saj je PKD Žirovnica relativno mlada in je o njej veliko podatkov na voljo na spletnih straneh. Pomoč mi je nudil tudi ZTK Žirovnica, kjer sem dobila predvsem statistične podatke o številu obiskovalcev, finančnih sredstvih, namenjenih Poti, podatke o aktualnih ponudbah in drugo. Veliko informacij sem dobila tudi v Osnovni šoli Žirovnica, kjer sem se pogovarjala z učiteljicami, ki redno sodelujejo v projektih, povezanih s Potjo. Govorila sem z gospo Meto Zupan, ki je že kot učenka osnovne šole sodelovala pri predstavitvi Poti ob slovenskem kulturnem prazniku, danes pa je na tem področju aktivna kot učiteljica. Informacije o izgradnji in razvoju Poti mi je posredovala gospa Polona Kus.

Ker me v diplomskem delu ne zanima le preteklost PKD Žirovnica, kako se je razvila in oblikovala, temveč je moja problematika usmerjena na sedanost in današnji pogled na turizem ter njeno vključenost v turizem, sem odšla po te informacije na teren, kjer sem uporabila opazovanje z udeležbo. Sama sem namreč poleteli tri mesece, v obdobju od začetka junija do konca avgusta 2018, delala kot turistična vodička in opazovala razlike med obiskovalci, katera stvar koga bolj zanima, kakšne asociacije imajo o Poti domačini in kakšne tujci, kakšna vprašanja so mi postavljali, kaj jih je na Poti bolj zanimalo – kultura, zgodovinska dejstva ali kaj drugega. Posredovane asociacije o Poti sem si sproti zapisovala v terenski dnevnik.

Želela sem ugotoviti, kako so posamezniki vpleteni v turizem Poti, za kar sem uporabila polstrukturirani intervju z različnimi sogovorci. Ti niso bili obiskovalci Poti, temveč živijo v stiku s Potjo (živijo blizu rojstnih hiš in se udeležujejo dogodkov v občini, ki jih organizira ZTK Žirovnica). Polstrukturirane intervjuje sem naredila z različnimi sogovorci. To je bilo sedem občanov in občank občine Žirovnica, ki sem jih izbrala naključno. Sogovorka B je stara 78 let in živi v Vrbi. Sogovorca F in G sta mlad par, ki se je v občino preselil iz Kranja in sta stara 26 in 30 let. Sogovorec D je star 63 let in prihaja iz Smokuča. Sogovorka C je stara 76 let in prihaja iz Vrbe. Tam živi že celo življenje. Sogovorec E je star 25 let in živi v Smokuču že od rojstva. Polstrukturiran intervju sem naredila tudi z Meto Zupan, ki je učiteljica na Osnovni šoli Žirovnica. Izbrala sem jo namenoma, saj živi v občini že od rojstva in je bila že kot otrok vpletena v dogajanje v povezavi s Potjo, prav tako kot danes. Pomaga pri organizaciji dogodkov

– na 8. februar in tudi na drugih dogodkih. Nato sem naredila intervju še z direktorjem ZTK Žirovnica in s sodelavko na ZTK Žirovnica Petro Kržan. Dva dni sem hodila po občini in z mimoidočimi opravila naključne krajše pogovore. Med mimoidočimi občani in občankami pogovorov nisem snemala, temveč sem si zapisovala terenski dnevnik. Moj interes je bil dobiti čim več različnih pogledov na PKD Žirovnica kot turistično ponudbo. Postavila sem jim izhodiščno vprašanje, ki se je glasilo: »Kaj za vas pomeni Pot kulturne dediščine Žirovnica?« oziroma »Povejte mi prvo asociacijo, ki jo dobite, če rečem Pot kulturne dediščine Žirovnica«. Navedenih sedem sogovornikov sem izbrala na podlagi njihovega stika s Potjo (živijo blizu rojstnih hiš), glede na to, koliko so stari in koliko časa živijo v občini. Izbrala sem čim bolj različne, z namenom da bi dobila čim več različnih interakcij posameznikov v Pot. Obiskala sem jih na domu in polstrukturirane intervjuje posnela. Informacije in podatke, ki so mi jih zaupali pri intervjujih, sem transkribirala. Navajam jih dobesedno (v ležečem položaju in z narekovaji) ali pa odgovore povzemam med samim besedilom. Odločila sem se za zapis pogovorov v pogovornem jeziku, se pravi v narečju. Necele povedi sem povezala s tremi pikami (...), tako da sem dobila smiselne stavke. Besed nisem dopolnjevala z glasovi. Izpuščene samoglasnike in glasove besed sem označila z apostrofofom ('). Nisem transkribirala celotnih intervjujev, temveč le dele, ki so se mi zdeli uporabni za diplomsko delo. Intervjuje sem snemala in jih hranim v lastnem arhivu. Sogovorniki in sogovornice so se s snemanjem strinjali in mi dovolili objavo podatkov v mojem diplomskem delu. Nekateri so želeli ostati anonimni, zato sem za lažji pregled in preglednejše branje diplomskega dela osebne podatke, kot sta ime in priimek sogovorca/-ke, izpustila, napisala pa sem le kraj bivanja in starost sogovornika/-ce. Prav tako mislim, da ni pomembno poimensko imenovanje mnenja. Sogovornika Petro Kržan in Matjaža Komana sem obiskala v Čopovi rojstni hiši. Njiju navajam z imenom in priimkom, ker sta zaposlena pri ZTK Žirovnica. Z objavo njune identitete se strinjata.

Kot bom predstavila, je bila Pot najprej zanimiva za osnovne šole, zato sem odšla po informacije o njej tudi v Osnovno šolo Žirovnica. Zanimalo me je, kakšno mnenje imajo otroci, zato sem v času razredne ure opravila pogovore s celotnim razredom, in sicer v dveh razredih – v tretjem in v devetem razredu Osnovne šole Žirovnica. Teh pogovorov zaradi prenatrpanosti nisem snemala, temveč sem si jih sproti zapisovala v terenski dnevnik, ki ga hranim v domačem arhivu.

Terensko delo sem torej razširila na celotno območje Poti, saj so vsi občani in občanke vpleteni v dogajanja, povezana z njo. S tem sem dobila tudi največjo raznolikost. Skupno sem opravila intervjue z 11 ljudmi, z eno osebo komunicirala po elektronski pošti in z dvema skupinama otrok Osnovne šole Žirovnica (skupno 41 otrok).

TURIZEM

Definicij turizma je več, skupno pa jim je, da je turizem začasen kratkotrajen premik ljudi na neko destinacijo, ki se nahaja izven okolja, v katerem normalno živijo in delajo ter hkrati izvajajo aktivnosti, ko so na tej destinaciji. Sem spadajo tako enodnevni obiski/izleti kot tudi ekskurzije. Te aktivnosti ljudi v času njihovega potovanja trajajo manj kot eno leto, namen potovanja pa je lahko različen – za oddih, posloven ali drugi nameni (Richards 1996: 20). Nekatere definicije ločijo tudi glede na dolžino premika – krajši ali daljši od enega dneva, s čimer se spremeni tudi poimenovanje osebe, ki potuje. Če je potovanje krajše od enega dneva, govorimo o obiskovalcu (angl. visitor), če je daljše od enega dneva, pa govorimo o turistu (angl. tourist).

Turizem je danes ena izmed največjih in najpomembnejših ekonomskih aktivnosti v kar 83 % vseh držav na svetu. Sestavlja ga skupek storitev, dobrin in ljudi, ki so izključno predstavljeni na njihovem najvišjem nivoju. Turizem je produkt globalizacije. Vloga turizma se iz leta v leto povečuje in širi, kljub temu pa je zgoščen predvsem na območje Severne Amerike in Evropske unije. V še nerazvitih državah je turizem v primerjavi z razvitimi državami nekoliko nižje razvit, a vseeno tipično značilen (1996: 3–6).

Zaradi novih potreb in želja turista so se oblikovali novi tipi turizma. Tradicionalni turizem izpodrivajo novi tipi, kot so kulturni turizem, geo-turizem, zdraviliški turizem, fotografski turizem, virtualni turizem, gastronomski turizem, prostovoljni turizem in drugi. Ti novi tipi se osredotočajo na potrebe človeka – turista, predvsem glede na njegove individualne potrebe, ki jih pogosto označujejo pridevniki, kot so »zelen«, »eko«, »alternativno«, »mehko« (Reisinger 2009: 13–15).

Kulturni turizem

Turizem, ki temelji na kulturi kot predmetu raziskovanja, se imenuje kulturni turizem. Kulturni turizem je sestavljen iz kompromisnih ekskurzij/potovanj v druge kulture in na druga območja, z namenom da se nauči o ljudeh, o načinu življenja, o zapuščini in o umetnosti. Ti so predstavljeni na tak način, da te stvari predstavljajo to kulturo in zgodovinski kontekst te kulture (Craik v Rojek 1997: 121).

Oseba, ki se odloči za tak način potovanja, je pri tem v stiku in spoznavanju različnih kulturnih turističnih krajev, dogodkov ali ostankov (tako predmetnih kot stavbnih). Turizem in kultura se med seboj povezujeta in nudita novo turistično ponudbo, ki prihaja vsako leto bolj in bolj v ospredje in postaja zanimivejša od klasičnega turističnega masovnega potovanja.

Kulturna zapuščina v Evropi je ena izmed najstarejših in najbolj pomembnih gonil turizma, saj igra osrednjo vlogo v evropskem turizmu vse do današnjih dni. Po mnenju Evropske unije si turizem in predvsem kulturni turizem zaslužita prioritarno pozornost. Kulturni turizem je prepoznan in pomemben člen ekonomskih in socialnih sprememb v Evropi (Richards 1996: 3).

Področje kulturnega turizma v Evropi postaja z naraščajočim številom mest in regij komparativno-tradicionalni turizem. Strategije razvoja mest temeljijo predvsem na promociji kulturnega turizma in kulturnih atrakcij. Zaradi tega imajo muzeji in galerije v zadnjih letih močno povečan obisk turistov, prav tako pa strokovnjaki predvidevajo, da se bo število obiskovalcev v prihodnosti močno povečevalo (Richards 1996: 4). Pomemben dejavnik za rast kulturnega turizma v Evropi je konkurenca kulturnega turizma, ki se razvija v vzhodnih državah sveta, predvsem v vzhodno-azijskih državah. Veliko število turistov se zaradi prenatrpanosti tradicionalnih evropskih plaž raje odloči za obisk kulturne zapuščine na bližnjem vzhodu. Zaradi razvijajočega se kulturnega turizma vzhodnih držav je v evropskih državah močno padlo število turistov. Kot odgovor na ta padec so zato evropske države začele v turistično ponudbo vključevati kulturo. Pri tem so se pojavila vprašanja, kateri elementi zanimajo kulturnega turista, katere kulture zanimajo kulturnega turista. Največji razvoj je kulturni turizem dobil konec 20. stoletja (Richards 1996: 10–12).

Pojem kulturni turizem se je oblikoval sredi 80. let prejšnjega stoletja. Ker je besedi turizem in kultura že samo po sebi težko definirati, je definicija kulturnega turizma še toliko težja. Eno izmed prvih definicij je oblikoval MacCannell, ki je uporabil izraz »kulturna produkcija«. Kulturna produkcija je proces kulture in hkrati rezultat kulture (po Richards 1996: 22). Izraz kulturna produkcija je obširen, zato se leta 1993 po Richardsu oblikuje definicija kulturnega turizma kot uporaba/raba umetnosti, dediščine, folklore in drugih kulturnih znakov s strani turistov. V obliko kulturnega turizma zato spadajo obiski galerij, spomenikov, samostanov, muzejev, arheoloških krajev, kot tudi obiskovanje oper, gledališč, lokalnih razstav in pa hkrati tudi udeležba samih kulturnih dogodkov (npr. festivali, ekskurzije, plesi) (Richards 1996: 24).

Organizacija ECTARC⁴ razloži definicijo kulturnega turizma s kriteriji, po katerih kulturni turizem ne zajema le na splošno kulture, temveč tudi naslednja področja (po Richards 1996: 23):

1. arheološka mesta in muzeji,
2. arhitektura (ostanki, znane stavbe, celotna mesta),
3. umetnost, skulpture, rokodelstvo, galerije, festivali, dogodki,
4. glasba in ples (klasična, ljudska, sodobna),
5. drama (teater, film, gledališče),
6. jezik in literatura,
7. verski festivali, romanja,
8. kompletne (folklorne ali primitivne) kulture in subkulture.

Richards (1996: 21–22) je v okviru organizacije ATLAS⁵ razložil pojem kulturni turizem z dvema definicijama. Konceptualna definicija pravi, da je kulturni turizem premikanje/gibanje ljudi do kulturnih atrakcij stran od svojega doma, kjer živijo, z namenom pridobivanja novih informacij in zadovoljevanja svojih kulturnih potreb. Druga, tehnična definicija kulturnega turizma pa ga opredeljuje kot vsa premikanja/gibanja ljudi do specifičnih kulturnih atrakcij, kot so zapuščine in ostanki, umetniški in kulturni pojavi, umetnost in drama izven njihovih stalnih bivališč.

Bistvo obeh definicij je, da se turist želi naučiti nekaj novega, se izobraziti. Prva definicija govori o ljudeh, ki so specifično kulturni turisti – vedo, katera kultura jih zanima, medtem ko je v drugi definiciji turist motiviran s strani kulture – kultura ga motivira, da se o njej nekaj nauči (Richards 1996: 23–24).

Za kulturni turizem je pomembno dejstvo, da je v ospredju pomembnejša kultura, kot pa sta denar in materialnost. Izoblikovan je kot rezultat kulturnih produktov – umetnosti, glasbe,

---

⁴ ECTARC – European Centre for Traditional and Regional Cultures (mednarodna organizacija za zaščito in shranjevanje materialne kulturne dediščine, sedež organizacije je v Veliki Britaniji).

⁵ The Atlas Network – uradno znan pod imenom Atlas Economic Research Foundation, je neprofitna organizacija s sedežem v ZDA.

filma, muzejev, galerij, koncertov. Zaradi razširjenosti uporabe izraza kulturni turizem do sedaj še ni bila sprejeta širše uveljavljena definicija kulturnega turizma.

SLOVENSKE KULTURNE POTI

V Sloveniji imamo v povezavi s kulturo in literaturo dvoje vrst poti – to so slovenske literarne poti in Slovenska pisateljska pot. Slovenskih literarnih poti je 36.⁶ To so pohodniške poti, ki jih je mogoče obiskati tudi s kolesi ali motornimi vozili. Poimenovane so po slovenskih književnikih ali pa po njihovih značilnostih (po Haderlap 2012).

Poznamo tudi Slovensko pisateljsko pot, ki je pravzaprav rastoč projekt Društva slovenskih pisateljev, katerega glavni pobudnik je bil Igor Likar. Projekt je temeljil na ideji, da naj Slovenska pisateljska pot predstavlja in oživlja literarno dediščino. Pot povezuje rojstne hiše slovenskih pesnikov in pisateljev. Namenjena je spoznavanju in obiskovanju ter doživljanju slovenskih pokrajin kot literarnih pokrajin. Hkrati lahko pot služi za izvajanje učnih vsebin ali pa kot pot kulturnega turizma. Pot poteka od rojstne hiše Miška Kranjca v Prekmurju do rojstne hiše Otona Župančiča v Vinici, Bela Krajina. Je transverzala točkovnega tipa, ki pa je namenjena tudi obiskovanju le posameznih odsekov pokrajin. Danes pot predstavljajo 104 točke – rojstne hiše.⁷ Pot so dokončno ustvarili Melita Forstnerič Hajnšek, Miran Hladnik, Petra Jordan, Franci Just, Miran Košuta, Urška Perenič in Željko Kozinc (Forstnerič Hajnšek idr. 2013: 7–9).

»Pot se tako sestavlja iz raznolikih pobud in vabi k sodelovanju na popotovanju po njej. K vedoželjnosti in vednosti. K prebiranju, premišljanju in pripovedovanju nepozabnega. Tako vse bolj postaja tudi nekakšna duhovna hiša našega literarnega izročila za prihodnje rodove« (2013: 1).

---

⁶ Te poti so sledeče: Baragova pohodna pot, Cankarjeva literarna pot, Čez goro k očetu (ali po Prežihovi poti), Po poteh Cankarjeve matere, Pohod po Godinovih poteh, Gradnikova učna pot, Gregorčičeva učna pot, Gregorčičeva spominska pot, Guzajeva pot, Pot Jeperškega učitelja, Jurčičeva pot, Kettejeva pot, Kettejev drevored, Korenine jezika (jezikoslovna učna pot Krško – Bohorič, Dalmatin, Valvasor, Pišece – Pleteršnik in Mostec – Toporišič), Kosmačeva učna pot, Kosovelova pot, Krpanova pot, Velika Krpanova pot, Pot kulturne dediščine, Levstikova pot, Popotovanje iz Litije do Čateža, Magajnova krožna pot na Vremščico, Meškova pot, Pot Ivana Potrča in Matija Murka, Po Prešernovi poti, Prežihova pot, Rilkejeva pot, Slomškova romarska pot, Slovenska pisateljska pot, Sovretova pot, Po stopinjah Valentina Staniča, Tončkova pot (ali učna pot Antona Bezenška), Pot kulturne dediščine Žirovnica, Trdinova pot, Trubarjeva pot, Velikolaška kulturna pot (ki zavzema Levstika, Stritarja in Trubarja) in Župančičeva pot (spletni vir 1).

⁷ Seznam točk oziroma književnikov, ki so vključeni v Slovensko pisateljsko pot, najdemo tudi na internetni strani: https://sl.wikipedia.org/wiki/Slovenska_pisateljska_pot.

Pot kulturne dediščine Žirovnica kot celota spada v kategorijo Slovenskih literarnih poti, štiri od sedmih točk Poti pa so tudi del Slovenske pisateljske poti. V istoimenski knjigi (Slovenska pisateljska pot) so naštetih štiri od petih »kašarskih⁸« mož – manjka le Anton Janša (2013: 3).

---

⁸ Kašarija – skupno ime za poseljeno območje današnje občine Žirovnica. Beseda izhaja iz domačega poimenovanja prebivalcev Žirovnice – to so bili Kašarji. V preteklosti so namreč pri gradnji cerkve na Breznici prebivalci vasi Žirovnica nosili kašo delavcem, ki so gradili cerkev. Od tod poimenovanje prebivalcev Žirovnice – Kašarji.

POT KULTURNE DEDIŠČINE ŽIROVNICA

V občini Žirovnica se nahajajo različne številne planinske, sprehajalne, gorsko-kolesarske, kolesarske in jahalne poti,⁹ pot, povezana s kulturo, pa je samo ena. To je Pot kulturne dediščine Žirovnica, ki danes povezuje kulturno-zgodovinske spomenike, med katerimi je sedem osrednjih točk – to so rojstna hiša Matije Čopa v Žirovnici, rojstna hiša Frana Saleškega Finžgarja v Doslovčah, Janšev čebelnjak na Breznici, rojstna hiša Janeza Jalna na Rodinah, rojstna hiša Franceta Prešerna v Vrbi in vaška lipa in Cerkev sv. Marka v Vrbi (b. n. a. 1996: 3–4).

Pot se začne v vasi Žirovnica – v rojstni hiši Matije Čopa. V hiši je hkrati tudi sedež ZTK Žirovnica. Iz Žirovnice nas označena pot vodi skozi vasi Žirovnica, Selo pri Žirovnici, Zabreznica in Breznica – tu si ogledamo čebelnjak Antona Janše – do vasi Doslovče, kjer se povzpemo po krajšem griču do rojstne hiše Frana Saleškega Finžgarja, ki predstavlja drugo točko Poti. Pot nadaljujemo po pobočju nad vasjo, imenovano Reber, in se spustimo do naslednje točke v Rodinah. Tu je naša tretja postojanka – rojstna hiša Janeza Jalna. Do naslednje točke nas vodi položna pot po Cesarski cesti.¹⁰ Pridemo do vasi Vrba, kjer imamo tri točke Poti – rojstno hišo Franceta Prešerna, Cerkev sv. Marka in vaško lipo, okoli katere je šestnajst kamnov in je včasih služila kot ljudsko sodišče (ustni vir 8). Iz Vrbe nato sledimo tablam nazaj proti izhodišču – torej v Žirovnico – pred rojstno hišo Matije Čopa. Lahko izberemo krajšo pot po makadamski poti ob železnici ali pa po glavni cesti skozi vasi Breznica in Selo pri Žirovnici (1996: 5).

Celotna krožna pot je dolga približno osem kilometrov. Na njo se lahko odpravimo peš, za kar bi navadno potrebovali dobre štiri ure, lahko pa tudi s kolesom ali z avtobusom. Po lastni izbiri si izberemo točke Poti, ki nas še posebej zanimajo, lahko pa jo preletimo brez ogleda rojstnih

---

⁹ Druge poti v občini so: Sončna pot je razgledna pot, ki poteka po pobočju Rebra od Žirovnice do Rodin. Vmes pridemo do razgledne cerkvice sv. Lovrenca. V dolini Završnice imamo sprehajalne poti – okoli akumulacijskega jezera, katere del je tudi trim steza. Druga pohodno-sprehajalna pot se nahaja od jezera proti smeri Smokuške planine, Tinčkove koč, Zelenice in Vrtače ter vse do Valvazorjevega doma. V občini so tudi različno zahtevne kolesarske poti. Te vodijo po ravninskem in gorskem svetu. Primer ravninske kolesarske poti je sama PKD Žirovnica. Primer zahtevnejše vzpenjajoče Poti pa vzpon na Valvazor, Ajdno, Zabreško planino in Kočo pri izviru Završnice. Konjeniške poti so na voljo tako po ravninskem delu občine kot tudi po strmejših pobočjih (spletni vir 4).

¹⁰ Cesarska cesta – ime izvira še iz časov, ko še ni bilo železnice. Vse glavne poti/ceste so povezovala relacijo Dunaj–Trst. Vozarji so po tej cesti prevažali različno blago, najpomembnejše so bile pošte kočije. Še danes od starejših ljudi izvemo, da pravijo cesti od Podvina do Žirovnice cesarska cesta. Ob teh cestah so bile po navadi gostilne, ki so voznike preskrbovale s hrano, dobili pa so lahko tudi prenočišče. Gostilne so imele pred vhodom priveze za konje – ponekod so se ohranile do danes. Zgornja Gorenjska je bila še posebno bogata s temi gostilnami. Od Žirovnice se cesarska cesta vije naprej v smeri Jesenic (Zupan 2014: 17).

hiš ali poslušanja turistične vodičke. Vse informacije o Poti (koliko je dolga, kolikšne so razdalje med posameznimi točkami Poti, kaj si pri določeni točki lahko ogledamo, kdaj so rojstne hiše odprte itd.) najdemo v informacijskem centru v Žirovnici.

Razvoj Poti

Razvoj Poti je bil kompleksen in dolgotrajen proces. Vse se je pasivno začelo z redkimi posamezniki, ki so živeli na tem območju in začeli pisati o za njih pomembnih možeh, rojenih tu. Eden prvih, ki je pisal o njih, je bil Jože Šifrer:

»Ta košček Slovenije je dal kar lepo številko pomembnih mož, ki so bogatili našo kulturo, širili izobrazbo ter narodno zavest« (Šifrer 2000: 45).

Šifrer je v svojih objavah kot enega izmed prvih, ki se je zavedal bogastva slovenskih mož v tem okolju, omenil pridigarja Toma Zupana, rojenega 21. decembra 1839 v Smokuču. Leta 1912 so namreč v cerkvi na Breznici odkrili spominsko skulpturo škofa Janeza Zlatousta Pogačarja in pri tem naleteli na znamenito pridigo Toma Zupana, v kateri je naštel 120 imenitnih mož, ki so se rodili v tej župniji med letoma 1800 in 1900 ter »pozneje postali pomembni pospeševalci slovenske kulture in znanosti« (2000: 33).

Šifrer piše, da je bil tudi sam Zupan presenečen nad tako velikim številom pomembnih mož, rojenih v teh krajih. Na koncu pridige je Zupan provokativno Ljubljani zapisal besede:

»Navedi mi, Bela Ljubljana, navedi mi toliko svojih mož in v taki vrsti je navedi, kakor naštete: Ivan Zlatousti, Fran Prešerin, Matija Čop, Anton Janša, Luka Knafelj. Mali Breznici, ki jih šteje nekaj nad 1500 duš, navedi jej, največje slovensko mesto, Bela Ljubljana, takih in tolikih svojih, kakor si je čula sedaj iz mojih ust /.../ In Bela Ljubljana molčiš!« (po Šifrer 2000: 34).

Prvi posameznik je bil torej Tomo Zupan v 19. stoletju, ki je v svoji pridigi naštel vse po njegovem mnenju pomembne može s tega območja, ki so vplivali na slovensko literaturo in kulturo. Ti zapisi pričajo, da so se posamezniki zavedali bogastva mož v teh krajih, niso pa še nikakršna ideja ali začetek o ustanovitvi Poti kulturne dediščine Žirovnica. Ta ideja se pojavi kasneje, natančneje v 70. letih 20. stoletja pri učiteljih Osnovne šole Žirovnica (ustni vir 3). Ideja je bila povezati štiri rojstne hiše (rojstno hišo Franceta Prešerna v Vrbi, rojstno hišo Janeza Jalna na Rodinah, rojstno hišo Matije Čop v Žirovnici in rojstno hišo Frana Saleškega

Finžgarja v Doslovčah) in čebelnjak Antona Janše na Breznici v tematsko pot, ki bo povezovala kulturno-zgodovinske spomenike v občini Žirovnica.

Rojstne hiše so bile, preden so se povezale v Pot, že spremenjene v muzeje.¹¹ Kot prva je bila po smrti Franceta Prešerna preurejena njegova rojstna hiša. Po njegovi smrti so se pojavile ideje o preureditvi njegove rojstne hiše v spominsko hišo oziroma muzej.¹² Pobudnik za to je bil Fran Saleški Finžgar, ki je daljni pesnikov sorodnik. Hišo so kot muzej uradno odprli maja leta 1939 (Novak 1991: 293).

»Čopov dinar ... to je pa tradicija, s katero je Finžgar začel. Pisatelj Finžgar, ko je urejal Prešernovo rojstno hišo, ki je bila leta 1939 potem predana v last slovenskemu narodu, je bil pri tem projektu tajnik in blagajnik. In on je računal, da družina, ki je to (Prešernovo) hišo b'la pripravljena podariti ..., želela novo hišo. Tam na njihovi zemlji. In takrat je Finžgar, ker je denarja seveda b'lo premalo, zračunov, da če vsak slovenski šolar da en dinar, bodo imeli denarja dovolj. In ta njegov sistem je poj postal en tak model za odkup večino rojstnih hiš naših pesnikov in pisateljev« (ustni vir 8).

Prizadevanja za preureditev Finžgarjeve rojstne hiše segajo v leto 1963, uresničila pa so se osem let pozneje. Hišo letno obiše devet do deset tisoč obiskovalcev. V večini so to šolarji in pa tudi številni drugi ljubitelji pisatelja.

»Zelo ga spoštujejo in ohranjajo v spomin nanj ljudje iz krajev, kjer je v času svoje duhovniške poti služboval in živel. Ti mnogokrat čutijo dolžnost, da se poklonijo pisateljevemu spominu, saj je njihovim staršem in prednikom mnogokrat pomagal. ... Vse to kaže na veliko priljubljenost tega našega klenega pisatelja – slovenskega očaka. Starejši obiskovalci često nostalgичno obujajo spomine na svojo mladost, ko so živeli v prav tako skromnih razmerah kot pisatelj. Nedvomno imajo svojega pisatelja radi, saj jim je s svojim pisanjem segel tako v srce kot v zavest. Dobro poznajo njegovo delo, da jim včasih težko povem še kaj novega. Zgodi se celo obratno in sama izvem marsikaj iz

---

¹¹ Preurejene rojstne hiše same sebe poimenujejo kot »muzeji«, čeprav gre, terminološko gledano, za muzejske zbirke, spominske sobe, muzejske sobe, razstave in muzejske predmete, ki so na voljo obiskovalcem hiš. Jernej Šušteršič uporablja poimenovanje »kulturni spomeniki«. Pravi: »Kulturni spomeniki so predmeti in objekti (zgradbe), ki nam s svojim obstojem govore o kulturni in tehnični preteklosti. /.../ Spominske plošče in spomenike, ki smo jih postavili v spomin zaslužnim ljudem ali v spomin na pomembne dogodke, in urejene rojstne hiše pomembnih osebnosti uvrščamo zaradi njihovega spominskega obeležja med memorialne spomenike« (Šušteršič 1964: 479).

¹² Leta 2012 je bila rojstna hiša Franceta Prešerna razglašena za spomenik državnega pomena (Hartman 2009: 4).

pisateljevega življenja, kar se je ohranilo in se ohranja kot ljudsko ustno izročilo« (Novak 1991: 293–294).

Ostale rojstne hiše so bile v muzeje preurejene nekoliko pozneje. Čopovi hiši je že Tomo Zupan leta 1919 dal vzdati spominsko ploščo z napisom *V tej hiši se je rodil 26. 1. 1797 Matija Čop velikan učenosti*. Šele leta 1988 je bila hiša odkupljena iz zasebnega lastništva, obnovljena in odprta za javnost pa je šele od leta 1994. Sredstva za obnovo in odkup so prispevali krajanji, Občina Jesenice, slovenski šolarji, Ministrstvo za kulturo in drugi (ustni vir 8).

»In jes (Petra Kržan) se dejansko spomnem, v osnovni šoli, ko se je že vzpostav'la Pot kulturne dediščine, je bila Čopova rojstna hiša v z'lo slabem stanju. In takrat smo učenci osnovne šole Žirovnica, takrat še Gorenjskega odreda, še zadnjo tako akcijo izvedl'. In smo s pomočjo ostalih osnovnih šol zbral' denar potem za ureditev še Čopove rojstne hiše, ki je dons ena od petih osrednjih točk na naši Poti« (ustni vir 8).

Janšev čebeljak so *»že zelo zgodaj začeli skrbet zanj ... je pa zdaj bil lan' še enkrat v bistvu prenovljen, vzpostav'la se je nazaj tako oblika, kot naj bi prvotno bila. S slamo je krit. Še vedno stoji na istmu mestu« (ustni vir 8).*

Še kasneje je bil del Jalnove rojstne hiše preurejen v muzejsko sobo. To je bilo leta 1997, vendar pa je bila pet let pred tem urejena zbirka o pisateljevem življenju in ustvarjanju. Hiša je danes v zasebni lasti.

Pot so takratni zaposleni na Osnovni šoli Žirovnica uradno odprli 22. junija 1980 in je bila ena prvih tematsko obarvanih poti v Sloveniji. Na ta dan so čebelarji iz Radovljice in Žirovnice v Aleji velikih mož pred osnovno šolo v Žirovnici odkrili doprsni kip Antonu Janši. Ob tem dogodku je izšla tudi prva knjižica z naslovom *Žirovnica po poteh kulturne dediščine*. Z začetkom novega šolskega leta so delavci osnovne šole začeli s pobiranjem prostovoljnih prispevkov – po izgledu Finžgarjeve pobude za Čopov dinar – za nadaljnjo ureditev Poti. Šola je propagando poslala na vse osnovne šole po Sloveniji in tem se je nabralo nekaj denarja. S tem denarjem so nato leta 1981 v Alejo velikih mož postavili še ostale doprsne kipe – kip Frana Saleškega Finžgarja, Franceta Prešerna, Matije Čopa in Janeza Jalna (Kus 2013: 8). Ti kipi niso del Poti, vendar predstavljajo občino in osnovno šolo, katere logotip sestavljajo glave vseh petih mož.

Naprej jo je sestavljalo le pet osrednji točk – to so bile vse rojstne hiše (rojstna hiša Matije Čopa v Žirovnici, rojstna hiša Frana Saleškega Finžgarja v Doslovčah, rojstna hiša Janeza Jalna na Rodinah, rojstna hiša Franceta Prešerna v Vrbi) in Janšev čebelnjak na Breznici. Leta 2009 so zaposleni na ZTK Žirovnica začeli s posebnim skupnim projektom v sodelovanju z Občino Žirovnica, konjeniki, čebelarji in gostinci. Projekt se je imenoval V zibelki slovenskega čebelarstva in kulture. Gre za ponudbo celodnevne izleta, namenjenega organiziranim skupinam po celotni Poti, pri katerem si turisti večino Poti ogledajo na lojtrniku s konjsko vprego.¹³ S to ponudbo so do leta 2010 zaslužili že devet tisoč evrov (spletni vir 2).

Takratna direktorica ZTK Žirovnica Maja Zupan je v pogovoru za časopis Dnevnik dejala: »Zelo smo veseli, da smo v sodelovanju z geodetskim inštitutom pripravili multimedijško predstavitev te Poti, ki je na ogled na naših spletnih straneh,« ter se pohvalila in naštel nekaj razlogov, zakaj je pot vsako leto bolj priljubljena. Razlogi so, da je »na vseh petih točkah na voljo brezplačna brezžična povezava z internetom, poskrbeli smo tudi za avdiopredvajalnike, da se lahko pohodniki po poti odpravijo tudi brez vodnika, na našo Pot pa opozarja tudi zadnja stran gledališkega lista Finžgarjeve Makalonce, ki jo uprizarjajo v Lutkovnem gledališču Ljubljana« (spletni vir 2).

Z letom 2010 so začeli razmišljati o dopolnitvi Poti tako, da bi poleg že omenjenih petih točk vključili še vaško lipo in Cerkev sv. Marka v Vrbi. Leta 2011 pride do realizacije in z dodanima dvema točkama do razširitve Poti na sedem postaj, kakršna ostaja do danes (ustni vir 8).

Kje se Pot nahaja?

Kot sta pisala Niko Rupel in Jože Šifrer, je »ob vznožju Karavank nekaj vasic, ki imajo v kulturni zgodovini posebno mesto« (Šifrer 2000: 33). Od vzhoda proti zahodu si sledijo v naslednjem vrstnem redu: Rodine, Smokuč, Doslovče, Breznica, Vrba, Zabreznica, Selo pri Žirovnici, Žirovnica, Moste in Breg. Teh deset vasic danes predstavlja občino Žirovnico.¹⁴

---

¹³ Ponudbo vožnjo z vozom, imenovanim lojtrnik ali zapravljičček, nudi Janez Vidic. Lojtrnik sprejme do 20 oseb naenkrat (vir: spletni vir 2).

¹⁴ Občina Žirovnica je obstajala že v obdobju od leta 1839 do konca druge svetovne vojne. Nato se je ponovno oblikovala med letoma 1952 in 1962. Po tem letu pade pod Jeseniško. Leta 1994 se ponovno vzpostavijo zakonske možnosti za oblikovanje samostojne občine, vendar neuspešno. Leta 1998 pride do referendumu o ustanovitvi samostojne občine. Rezultati referendumu so bili prepričljivo v prid samostojni občini – 68,1 %. Na podlagi ugodnega izida referendumu se je Državni zbor RS odločil za ustanovitev Občine Žirovnica s sedežem v Žirovnici in občinskim svetom s štirinajstimi člani. Prve volitve za župana in občinske svetnike so bile 22. novembra 1998. Glede na to, da se postopek ustanovitve občine zaključi šele takrat, ko se oblikuje njen občinski svet, lahko

Območje občine Žirovnica sestavljata dve različni pokrajinski enoti – severni del predstavlja hribovito območje gorovja Karavank, medtem ko južnega v povprečju le ravnina. Mejo med obema enotama določa vznožje grebena Peči, katere najvišji vrh je visok 1122 m nadmorske višine in je poznan pod imenoma Smokuški vrh in Vrh Peči (Sodja 2011: 74).

Prebivalci teh vasic so se od nekdanj ukvarjali s kmetijstvom, predvsem z živinorejo. Na pobočjih Karavank so pasli govedo in ovce. V preteklosti, ko tu še ni potekala železnica, so si mnogi služili svoj denar z vozarstvom. Nekaj je bilo tudi obrtnikov. Lahko bi rekli, da so ljudje živeli dokaj dobro, če jih le niso doživele naravne nesreče ali vojne katastrofe (Šifrer 2000: 33).

Kdo so možje, katerih rojstne hiše sestavljajo Pot kulturne dediščine Žirovnica?

»V zgodovini slovenske kulture in znanosti se je vseskozi močno uveljavljal tudi gorenjski kot« (Šifrer 1964: 461). Izmed veliko pomembnih mož, ki so se rodili v današnji občini Žirovnica, je pet takih, zaradi katerih se je oblikovala PKD Žirovnica. To so France Prešeren,¹⁵ Janez Jalen,¹⁶ Matija Čop,¹⁷ Fran Saleški Finžgar¹⁸ in Anton Janša.¹⁹ Ti so bili po večini sinovi revnih in preprostih staršev, njihova življenjska pot pa je bila težka in trda. Mnogi izmed njih so prekmalu »omahnili v grob. Domovina jim ni morala nuditi primernih pogojev za uveljavitev njihovih idej in zamisli, za sproščanje njihov talentov. Zaradi tega so mnogi odhajali v svet z željo po odkrivanju novih stvari in dokazovanju« (Šifrer 1964: 461).

Pot v preteklosti in danes

Pot kulturne dediščine Žirovnica je bila prvotno ustanovljena z namenom, da bi jo obiskovali predvsem učenci in učenke osnovnih ter dijaki in dijakinje srednjih šol iz vse Slovenije in se pri tem kulturno izobraževali. Obisk ene izmed rojstnih hiš je bil dolga leta sestavni del obvezne

---

rečemo, da je rojstni dan Občine Žirovnice 11. december 1998, na dan, ko je bil potrjen prvi Občinski svet Občine Žirovnica (Jekovec 2008: 7–9).

¹⁵ France Prešeren (1800–1849), slovenski pesnik, rojen v Vrbi. Študiral na Dunaju pravo. Velja za največjega slovenskega pesnika. Sedma kitica pesmi Zdravljica danes predstavlja slovensko himno (b. n. a. 1987: 10–11).

¹⁶ Janez Jalen (1891–1966), rojen na Rodinah, slovenski pisatelj, duhovnik in dramatik (b. n. a. 1987: 14).

¹⁷ Matija Čop (1797–1835), rojen v Žirovnici, dober prijatelj Franceta Prešerna. Prvi esteta, literarni kritik in začetnik slovenske literarne zgodovine, teorije in primerjalne književnosti. Obvladal 19 jezikov (b. n. a. 1987: 8–9).

¹⁸ Fran Saleški Finžgar (1871–1962), slovenski dramatik, pisatelj, prevajalec in duhovnik. V slovenski književnosti poznan predvsem zaradi svojih pripovedi o kmečkem in meščanskem življenju, pisal pa je tudi ljudske igre (b. n. a. 1987: 12–13).

¹⁹ Anton Janša (1734–1773), rojen na Breznici, začetnik modernega čebelarstva. Prvi učitelj čebelarstva (Šifrer 1964: 462).

učne vsebine osnovnih in srednjih šol iz vse Slovenije. Zaradi finančne krize in kritiziranja s strani staršev, da jim ekskurzija prinaša finančno breme, so jo bile šole primorane ukiniti v programu šolanja. Kot obvezen del šolanja se zopet vrne leta 2002 (terenski zapis 3). Rojstne hiše so šole obiskovale, še preden so bile te povezane v PKD Žirovnica. Mira Novak je dolga leta delovala kot vodička po rojstnih hišah in v enem izmed njenih člankov piše, da so rojstno hišo Frana Saleškega Finžgarja obiskovali že mnogo pred letom 1991. V njenem članku je omenjen pisatelj Manko Golar, ki je že leta 1927 vodil otroke brezniške osnovne šole v pisateljovo rojstno hišo in se tega dneva spominjal z naslednjimi besedami:

»Obiskali smo Vrbo, Doslovče in Finžgarjevo rojstno hišo in strmeli v lovsko puščico, ki je visela na steni in je nekoč streljal z njo sam divji lovec, ki ga je upodobil Finžgar v svoji ljudski igri Divji lovec« (Novak 1991: 291).

Tudi drugi so začeli obiskovati rojstne hiše. Novak (1991: 291) namreč piše, da je v starih vpisnih knjigah, ki so shranjene v hiši, mnogo podpisov in zahval obiskovalcev za prijazen sprejem.

Z ustanovitvijo ZTK Žirovnica leta 2004 se je ciljna publika obiskovanja Poti preusmerila predvsem v turizem in obisk turistov. Zavod za turizem in kulturo Žirovnica je namreč upravitelj Poti. Prvotni namen zavoda je upravljanje z rojstnimi hišami znanih mož, ki so se rodili v občini. Na podlagi intervjuja z direktorjem ZTK Žirovnica bi lahko rekli, da je postala Pot turistično zanimiva na začetku 21. stoletja. Do takrat so jo namreč v večini obiskovale le osnovne in srednje šole – kot del izobraževanja in splošne razgledanosti. Do 21. stoletja prav tako ni bilo razširjene turistične ponudbe in ostalih dejavnikov, ki so del turizma – reklama, promoviranje (ustni vir 5).

Direktor ZTK Žirovnica pravi, da je glavni cilj ZTK Žirovnica povečati obisk rojstnih hiš na Poti kulturne dediščine Žirovnica. Želja je približati in posodobiti vsebine in vodenje ter s tem privabiti čim večje število obiskovalcev. Glavna ciljna skupina oziroma sedanji glavni potrošniki so še vedno učenci in učenke osnovnih šol. Njim bi radi dodali tudi druge obiskovalce – v zadnjih dveh letih, 2016 in 2017, se je številka obiskovalcev povečala tudi pri srednješolcih. Kljub temu pa si ZTK Žirovnica želi, da bi turisti začeli obiskovati Pot oziroma dele Poti ne le ob slovenskem kulturnem prazniku, temveč tudi v drugih dnevih v letu (ustni vir 5).

OSNOVNA ŠOLA ŽIROVNICA

Osnovna šola Žirovnica vsako leto obišče vsaj eno izmed točk poti PKD in pri drugih dogodkih, povezanih s Potjo, tudi aktivno sodelujejo. Pogovarjala sem se z dvema razredoma, ki so povedali, da so kar štiri učenke 9. razreda del dramske skupine in da bodo za Prešernov dan prav tako nastopile. Ena izmed učenk igra klavir in je zaigrala skladbo pred Prešernovo hišo. Zanimivo je dejstvo, da so mi omenili, da septembra poteka Tek pod svobodnim soncem, ki se ga v veliki večini udeležijo. Dve učenci sta omenili literarne večere v Doslovčah (terenski zapis 2). Podobno je bilo tudi v 3. razredu – kot primer navaja, da so razlagali, da nekateri sodelujejo pri dramskem krožku in da bodo z igro nastopili pred Cerkvijo sv. Marka v Vrbi. Dva učenca, ki obiskujeta glasbeno šolo, sta povedala, da bosta na ta dan zaigrala skladbi (terenski zapis 1).

Vključenost Poti v turistično ponudbo in dodatne ponudbe, ki so pasivni²⁰ del ponudbe Poti

POT KOT CELOTA

Turist si Pot lahko ogleda kot celotno traso, dolgo približno osem kilometrov. Na njo se lahko odpravi peš, s kolesom, z avtom. Kot izhodiščna točka Poti je v uradni knjižici predstavljena rojstna hiša Matije Čopa v Žirovnici, vendar se lahko turist odloči začeti svojo pot na katerikoli točki. Pot lahko samo prehodi, lahko pa si posamezne točke Poti tudi ogleda – obisk rojstne hiše ali ogled cerkve. Težava pri tem je, da niso vse rojstne hiše odprte vse dni v letu, za obisk cerkve pa je potrebna predhodna najava.²¹ Drugače je za slovenski kulturni praznik, ko so odprte vse rojstne hiše in tudi Cerkev sv. Marka v Vrbi. 8. februarja turist (pohodnik) dobi na startu (pred Prešernovo ali Čopovo rojstno hišo) od organizatorjev, to so po navadi uslužbenci na ZTK, ali pa zunanjega sodelavca, ki na ta dan pomaga pri organizaciji, kartonček (pohodniško knjižico,²² za katero morajo odšteti osem evrov odrasli oziroma štiri evre otroci), na katerega po Poti dobiva stampiljke. Z njo dobi tudi čaj in okrepčilo na posameznih točkah Poti, v to ceno pa so vključeni tudi obiski vseh rojstnih hiš. Pohodnik se lahko odloči tudi, da knjižice ne bo kupil, s tem pa mu ne pripadajo prej naštetе ugodnosti (čaj, malica in proste vstopnine za rojstne hiše). ZTK Žirovnica organizira vodenje tudi po sami Poti, od ene točke do druge – kjer pohodnike po navadi spremljajo Brezniški skavti. V vsaki rojstni hiši ga čaka predstavitev hiše, odigrana igra ali kaj drugega (odvisno od leta in izbire programa za določeno leto. Program določijo uslužbenci ZTK Žirovnica). Pri Prešernovi rojstni hiši se pohodnik lahko fotografira s Francetom Prešernom na foto stojnici, pri Čopovi rojstni hiši se slika s Primičevo Julijo, pri Janševem čebelnjaku je pokušina medu, pri Finžgarjevi rojstni hiši je kulturni program, ki ga organizira Kulturno društvo France Prešeren – kostumirani igralci se sprehajajo in se fotografirajo z obiskovalci ter delijo Prešernove verze, prav tako pa odigrajo krajši igrokaz – Srečanje med Finžgarjem in Plečnikom.²³ Na ta dan je začetek Poti izključno na dveh točkah –

---

²⁰ To so ponudbe, ki so se razvile oziroma oblikovale na podlagi PKD Žirovnica – razni dogodki, ki so vzeli delček Poti (na primer določeno rojstno hišo) in so se oblikovale v samostojen dogodek/projekt.

²¹ Jalnova rojstna hiša ni v lasti ZTK Žirovnica, temveč je v privatni lasti družine Mulej.

²² Pohodniška knjižica je v uporabi od leta 2000.

²³ Igrokaz ni vsako leto enak – spreminja se glede na to, ali je določeno leto prav posebno v znamenju katerega izmed mož (na primer ali poteka obletnica rojstva/smrti določenega moža ipd.).

to je pred Prešernovo rojstno hišo v Vrbi in pred Čopovo rojstno hišo v Žirovnici.²⁴ Tam turist (pohodnik) dobi tudi prej omenjeni kartonček, ki velja kot nekakšna identifikacija udeležbe Poti. Pohodniki, ki so se odločili za nakup pohodniške knjižice, dobijo ob koncu tudi majhno darilo – Poezije Franceta Prešerna in natisnjen Prešernov verz na recikliranem papirju z blagovno znamko Žirovnica in spletno stranjo. Zaključek Poti je izključno pred Prešernovo rojstno hišo v Vrbi, kjer ob določeni uri (po navadi okoli druge ure popoldne) poteka tudi slavnostna proslava s spremljevalnim programom. Rojstne hiše so na ta dan odprte do 18. ure. Zaradi velikega števila obiskovalcev na ta dan so sami obiski posameznih točk časovno omejeni – pohodnik se lahko na primer v določeni rojstni hiši zadržuje le določen čas (odvisno od ponudbe, ki jo rojstna hiša ponuja), prav tako imajo prednost vnaprej najavljene skupine, medtem ko se posamezniki avtomatsko priključijo določeni skupini in ji sledijo po Poti.

OGLED POSAMEZNE TOČKE POTI

Posameznik ali skupina se lahko odloči za ogled le ene (ali več) izmed točk na celotni Poti. To je lahko posamezna rojstna hiša, ogled čebelnjaka ali sprehod po Vrbi, kjer si ogleda Cerkev sv. Marka in vaško lipo. Za vnaprej najavljene šolske skupine je po navadi določen termin, kdaj je skupina najavljena na določeni točki – tam ji je nudeno tudi vodenje in ogled točke. Za posameznika ali skupino, ki ni najavljena za ogled, je pomembno, da preveri, kdaj je določena rojstna hiša odprta. Ob obisku plača vstopnino, uslužbenci ZTK-ja pa mu nudijo ogled po hiši. Posameznik ali skupina se lahko odloči za voden ogled (ki je vštet v vstopnico) ali pa se po hiši sprehodi sam. Časovno ogled hiše ni omejen.

OSTALE DEJAVNOSTI, KI SO POVEZANE S POTJO

Skozi leta in zaradi potreb turizma so se oblikovali dogodki, ki so sami po sebi samostojni dogodki, so pa rezultat Poti kulturne dediščine Žirovnica. Tem je skupno to, da se dogajajo izključno na določene dneve v letu in niso nudeni ob slovenskem kulturnem prazniku. Ti dogodki so sledeči: Prešerna noč z Aleksandrom Mežkom & prijatelji, Tek pod svobodnim soncem, Svetovni dan čebel, Športna dogajanja v Završnici, gostinska ponudba, Literarni večeri

---

²⁴ Od leta 2017 se na pot pohodniki lahko odpravijo tudi s štartnega mesta v Vrbi. S tem so organizatorji namreč uspeli rešiti težavo prenatrpanosti obiskovalcev in zmanjšali časovni zaostanek na sami Poti zaradi prevelikega števila obiskovalcev (ustni vir 8).

pred Finžgarjevo rojstno hišo v Doslovčah, Oglede pirhov v Jalnovi rojstni hiši na Rodinah, številna predavanja v Čopovi rojstni hiši v Žirovnici.

Prešerna noč z Aleksandrom Mežkom & prijatelji poteka poleti pred Prešernovo rojstno hišo v Vrbi. *»Aleksander Mežek, on ima pa tukaj v Vrbi vsako leto, v bistvu je pa preraslo to iz Markov'ga smna, aprilski pred cerkvico svetega Marka v Prešerno noč, ki je nekje na prehodu med pomladjo in poletjem. Je pa tudi uzunej, na parkirišču koncert. Aleksander Mežek je pač domačin. Pa različne zasedbe pripelje, lansko leto je bilo čudovito, je tud' ene mlade klasične glasbenike. In večinoma je pel pesmi, ki jih je napisal sam o svojih vaseh in o ljudeh, ki so tukaj doma, an. Ima od Čopa napisano pesem, od Prešerna« (ustni vir 8).*

Aleksander Mežek prihaja iz Žirovnice in je navdih za svoje glasbene uspešnice črpal ravno iz teh krajev. Dogodek je zanimiv predvsem za mlade in se ga udeleži preko 500 ljudi letno. Večina so to domačini, pridejo pa tudi iz drugih krajev – na primer Maribora, Ljubljane, Celja. Ta dogodek se je razvil iz že prej obstoječega Markovega semenja:

»Aleksander Mežek, on ima pa tukaj v Vrbi vsako leto, v bistvu je pa preraslo to iz Markov'ga smna, aprilski pred cerkvico svetega Marka v Prešerno noč, ki je nekje na prehodu med pomladjo in poletjem. Je pa tudi uzunej, na parkirišču koncert. Aleksander Mežek je pač domačin. Pa različne zasedbe pripelje, lansko leto je bilo čudovito, je tud' ene mlade klasične glasbenike. In večinoma je pel pesmi, ki jih je napisal sam o svojih vaseh in o ljudeh, ki so tukaj doma an. Ima od Čopa napisano pesem, od Prešerna« (ustni vir 8).

Prva Prešerna noč se je odvila leta 2015, pobudnik za samo izvedbo pa je bil Aleksander Mežek. Na ZTK Žirovnica so ga pri ideji podprli in skupaj so organizirali dogodek, ki bo letos že četrti po vrsti (ustni vir 8).

PEN²⁵ v PRH – leta 2017 je bila na Bledu proslava – srečanje pesnikov in pisateljev v okviru festivala Obrazi miru. Pesniki in pisatelji različnih narodnosti in veroizpovedi pripravijo literarni večer v rojstni hiši Frana Saleškega Finžgarja (spletni vir 5).

---

²⁵ PEN – kratica za mednarodno združenje književnikov: pesnikov, esejistov in pisateljev (Poets-Essayists-Novelists).

Pravljичnemu večeru pred Finžgarjevo rojstno hišo v Doslovčah lahko obiskovalec prisluhne vsak drugi in tretji četrtek v juliju in avgustu ob 19.30. Prvi pravljичni večer je bil leta 2017. Tega leta je bil gost Miha Mazzini – slovenski pisatelj, kolumnist, scenarist in režiser. Leta 2018 so bili gosti Brina Vogelnih, Boštjan Gorenc – Pižama, Eva & Pero, Irena Leskovšek in Petra Kržan. Obisk je po navadi okoli 50–100 ljudi na večer, prihajajo pa po večini z Gorenjske (Žirovnice, Jesenic, Radovljice in Bleda) (spletni vir 5).

Ti večeri so dolgi približno dve uri in so brezplačni. Organizira jih ZTK Žirovnica. Videti so tako, da navadno uslužbenec/-ka ZTK-ja ali pa neka domačinka ali domačin pove zgodbo, anekdoto, pravljico, ki se je zgodila v občini. S tem na prijazen način PKD pridobiva goste, katerih ne zanima izključno kultura, temveč tudi umetnost, druženje, kreativnost.

»Na ta način malo oživljamo, ne, v bistvu, ko je bila kriza, je država nekak' sklenila, da obisk tega muzeja v Doslovčah ne upravičuje enega delovnega mesta, in se je takrat pač zaprlo, tako da čez poletje sedaj organiziramo ob četrkih zvečer zj že četrto leto pravljичne večere, ki se dogajajo na dvorišču. Vabimo razne slovenske umetnike, kulturnike, pevce, v bistvu si želimo ohranjanje neko tradicijo pripovedovanja zgodb, pesmi. K temu nas je spodbudila Anja Štefan, .je imela en pravljичni večer za odrasle v Finžgarjevi hiši. Pa je rekla, pozablajo se zgodbe z ustnim izročilom, dajte to ohran't. To je bil namen, da se začnejo ... in da mogoče starejši vaščani še povedo kakšno zgodbo, ki živi z ustnim izročilom. Potem je pa zadeva mal' prerasla svoje osnovne okvirje, tako da je zj razširjena že na izvajanje razne etno glasbe. Gre pa še vedno za pripovedovanje, za pravljice za odrasle – lani smo gostili Svetlano Makarovič« (ustni vir 8).

Rekreacijski park Završnica nudi tako imenovan aktivni turizem, katerega namen je predvsem ozaveščati ljudi glede nešteti možnosti za aktivno preživljanje prostega časa (pohodništvo, kolesarjenje, tek, plezanje). Turist lahko odide v gore – Karavanke, Ajdna (zbirko ostankov iz najdišča na Ajdni hranijo tudi v Čopovi rojstni hiši), proti Zelenici. Okoli akumulacijskega jezera je speljana tudi trim steza. Vsako jesen TVD Partizan Žirovnica organizira kros okoli jezera. Prav tako so leta 2016 postavili piknik prostore in uredili nadstrešnice ter nakupili klopi, stojala za kolesa in drugo opremo (spletni vir 5).

Pri razvoju turizma v tem parku nudi pomoč ZTK-ju in spodbuja razvoj tudi občina. *»Je pa res, da nas občina spodbuja, v bistvu razvoj trajnostnega zelenega turizma v dolino Završnice je en tak lep primer nastal, kako bi svoj razvoj s tem akumulacijskim jezerom, k je bilo narejeno leta*

1914 za potrebe prve javne hidroelektrarne ... Završnica ... v bistvu lahko vključiš kot del rekreacije, kar ljudje pogrešajo ... pa sej se včasih domačini »jezajo«, da je vsaj še mal miru tukaj pri nas, ampak vidim, da lani ... sem kar opažala, da pride kar ogromno ljudi raziskovat tud' naše kraje« (ustni vir 8).

Leta 2018 so oblikovali tudi nov zemljevid z naslovom Pohodniške in gorsko-kolesarske poti v občini Žirovnica, na katerem so načrtane različne poti in točke, ki jih ti kraji ponujajo. Petra Kržan izpostavi, da *»je nastal nov zemljevid Pohodniške in gorsko-kolesarske poti v občini Žirovnica, kjer so poleg klasičnih točk narisane tudi poti v visokogorje, kolesarske poti, tako da v bistvu bomo kar nadaljevali načrtano pot, da PKD ostaja turistična znamka v naši destinaciji, da na njej gradimo potem tako zeleni turizem kot kulturni turizem« (ustni vir 8).*

Čebelarški turizem je postal aktualen z letom 2017, ko so 20. maj razglasili za dan čebel. Leta 2017 se je oblikoval projekt, imenovan Bee Our Guest. Ta je namenjen predstavitvi čebelarstva in ponudbe občin Zgornje Gorenjske – predvsem predstavitvi Antona Janše in svetovnega dneva čebel. Gostom nudi avtentično potovalne namige za izlete, povezane na čebelarstvo, s poudarkom na varovanju narave. Ta turizem se imenuje tudi apiturizem (čebelarški turizem). Turistu je nujen ogled čebelarstva v občini Žirovnica – ogled čebelnjaka Antona Janše, ogled izdelave medu in drugih izdelkov, povezanih z medom. To se je razširilo v sodelovanje s Čebelarstvom Noč, ki nudi tudi različne terapije, povezane z medom – medena kopel. Gost, ki se odloči za to, se lahko oglasi neposredno pri Čebelarstvu Noč na Breznici ali pa odide v Čopovo rojstno hišo, kjer ga uslužbenci ZTK-ja napovedo Čebelarstvu Noč (spletni vir 5).

Veseli dnevi v Žirovnici potekajo na konjeniški parceli pred Vrbo vsak prvi konec tedna v septembru. Poskrbljeno je za glasbeni program in hrano ter animacijski program za otroke. Dnevi potekajo tri dni. V petek je program usmerjen bolj otroško, v soboto za mlado in starejšo generacijo, v nedeljo pa je bolj kulturni program – konjeniška povorka in stojnice. Glavni organizatorji Veselih dni so Konjeniški klub Sto, Trim Tim Žirovnica in Čebelarstvo Antona Janša. Soorganizatorji pa se iz leta v leto spreminjajo. Glavno podporo ima KK Žirovnica tudi s strani občine in domačinov (predvsem kmetov, ki odstopijo svoje njive za možnost oblikovanja parkirišča). Prvi Veseli dnevi v takšni obliki, kot jih poznamo danes, so bili leta 2006. Pred tem so bile predhodnik Veselih dni tako imenovane Kmečke igre, ki so potekale prav tako na istem prireditvenem prostoru (spletni vir 9).

Tek pod svobodnim soncem poteka septembra vsako leto. Prvič je bil izveden leta 2012. Pobudnik za organizacijo je bil TVD Partizan Žirovnica. To je 10-kilometrsko trasa, ki poteka po PKD Žirovnica, z začetkom in koncem na konjeniški parceli pred Vrbo. Startnina teka je 20 evrov, tekač pa simbolično dobi majico in manjše darilce, za najboljše pa so tudi pokali. Za mlajše je na voljo simbolični tek, dolg 600 metrov. Teka se udeležijo predvsem domačini in pa prebivalci okoliških krajev (Radovljica, Bled, Jesenice). Pri organizaciji teka sodelujeta tako ZTK Žirovnica kot tudi TVD Partizan Žirovnica (spletni vir 3 in spletni vir 5).

Gostinska ponudba – na letakih po rojstnih hišah so številni prospekti o gostinski ponudbi v občini Žirovnica. ZTK Žirovnica se poveže z domačini na slovenski kulturni praznik. Štirje ponudniki so imeli (leta 2019) svoje stojnice pred svojimi gostinskimi objekti na ta dan, en gostinec je ponujal brezplačen čaj (spletni vir 5 in ustni vir 8).

VIDEZ POTI DANES IN UPRAVLJANJE POTI

Pot danes uradno povezuje sedem osrednjih točk v občini Žirovnica, a se je zaradi potreb turizma ponudba Poti razširila na še veliko drugih področij, kot so bila omenjena v prejšnjem poglavju.

Zavod za turizem in kulturo Žirovnica je upravitelj Poti. Ustanovljen je bil leta 2004. Na ZTK Žirovnica so zaposlene štiri osebe. To so direktor Matjaž Koman in trije turistični informatorji – Urška Aljančič, Petra Kržan in Janez Dolžan. Namen ZTK-ja Žirovnica je v prvi vrsti skrb za razvoj turizma in promocija kulturne dediščine v Žirovnici. Zaposlenim v ZTK-ju Žirovnica sta skupna ljubezen do žirovniških krajev in želja, da privabijo čim večje število turistov, ki bi odkrivali bogato naravno in kulturno dediščino. Prizadevajo si, da bi na čim boljši način predstavili vse lepote, ki jih ponujajo vasi pod Stolom, in pri tem uspešno povezovali vse turistične ponudnike (ustni vir 5).

Prvotni namen zavoda je upravljanje z rojstnimi hišami znanih mož, ki so se rodili v občini. Z 21. stoletjem je Zavod razširil turistično ponudbo – predvsem na področju oglaševanja in promoviranja (ustni vir 5).

Oglede rojstnih hiš vodijo štirje redno zaposleni uslužbenci ZTK Žirovnica, sodelujejo pa tudi z zunanjimi vodiči in študenti turizma ter etnologije. Plači direktorja in enega turističnega informatorja sta financirani iz proračuna Občine Žirovnica, drugi dve plači pa iz lastnih sredstev ZTK Žirovnica. Ker je obseg dela vedno večji, Zavod sodeluje tudi z zunanjimi sodelavci – trenutno s tremi vodniki. Za večje dogodke se povežejo z Osnovno šolo Žirovnica, s Kulturnim društvom dr. Franceta Prešerna Breznica, z občino in drugimi društvi – odvisno od projekta²⁶ (ustni vir 5). Za slovenski kulturni praznik povabijo k sodelovanju tudi zunanje vodnike z Bleda in okolice, ti vodijo skupine po celotni trasi, medtem ko na posameznih točkah Poti turiste čakajo izrecno zaposleni v ZTK Žirovnica ali pa zunanji vodiči, ki so že samostojno vodili ogled rojstne hiše.

Pri dogodkih se največkrat povežejo z lokalnimi društvi. To so Društvo Prijateljev Mladine Žirovnica, gasilci, Kulturno društvo dr. Franceta Prešerna Breznica, Čebelarsko društvo Antona

---

²⁶ Za športne prireditve sodelujejo predvsem s TVD Partizan Žirovnica, za druge kulturne prireditve pa s Kulturnim društvom dr. Franceta Prešerna na Breznici.

Janše Breznica, Konjeniški klub Stol, Društvo upokojencev Žirovnica, skavti Breznica in Osnovna šola Žirovnica (ustni vir 8).

Obisk Poti

Številka obiskovalcev ob slovenskem kulturnem prazniku se od leta do leta spreminja. Na to ima velik vpliv predvsem vreme. Leta 2019 je bilo eno izmed bolj obiskanih, saj so bile temperature rekordno visoke (ustni vir 8).

Glede obiskanosti Poti Petra Kržan pravi: *»Mogoče se je te zadnja leta s tem tradicionalnim pohodom za slovenski kulturni praznik mejčkn razšir'la vest po ostalem delu Slovenije. Letos je bilo pravzaprav kar mal' nepričakovan' ... po navad' smo imeli tam, odvisno od vremena, tak okol 200 do 400 pohodnikov na Poti, letos je pa ocena 1200 ljudi pr'šlo na to«* (ustni vir 8).

Obisk rojstnih hiš

Po pogovoru z direktorjem ZTK Žirovnica sem izvedela, da je glavni cilj ZTK Žirovnica dvig obiska rojstnih hiš na Poti kulturne dediščine Žirovnica. Želja je približati in posodobiti vsebine in vodenje ter s tem privabiti čim večje število obiskovalcev. Glavna ciljna skupina oziroma sedanji glavni potrošniki so učenci osnovnih šol. Njim bi radi dodali tudi druge obiskovalce, saj se je v zadnjih dveh letih, se pravi 2016 in 2017, številka obiskovalcev dvignila tudi pri srednješolcih (ustni vir 5). Čopovo in Prešernovo rojstno hišo je zato veliko lažje promovirati kot Finžgarjevo, saj sta prvi dve odprti vsak dan, medtem ko je Finžgarjeva le za predhodno napovedane obiske. Tu se vidi tudi, zakaj so številke obiskovalcev pri posameznih hišah tako različne.²⁷

---

²⁷ Za Jalnovo rojstno hišo ZTK Žirovnica nima podatkov, saj je v privatni lasti. Njeno delovanje ne vpliva na ZTK, med seboj sodelujejo izključno le ob slovenskem kulturnem prazniku – 8. februarja.

V Tabelah 1, 2 in 3 so napisani podatki obiskovalcev v zadnjih letih.

Čopova rojstna hiša

Leto	Število obiskovalcev
2011	5.466
2012	5.592
2013	4.709
2014	4.576
2015	3.908
2016	4.014
2017	4.630

(Tabela 1: Statistični podatki obiska Čopove rojstne hiše. Vir: ZTK Žirovnica)

Prešernova rojstna hiša

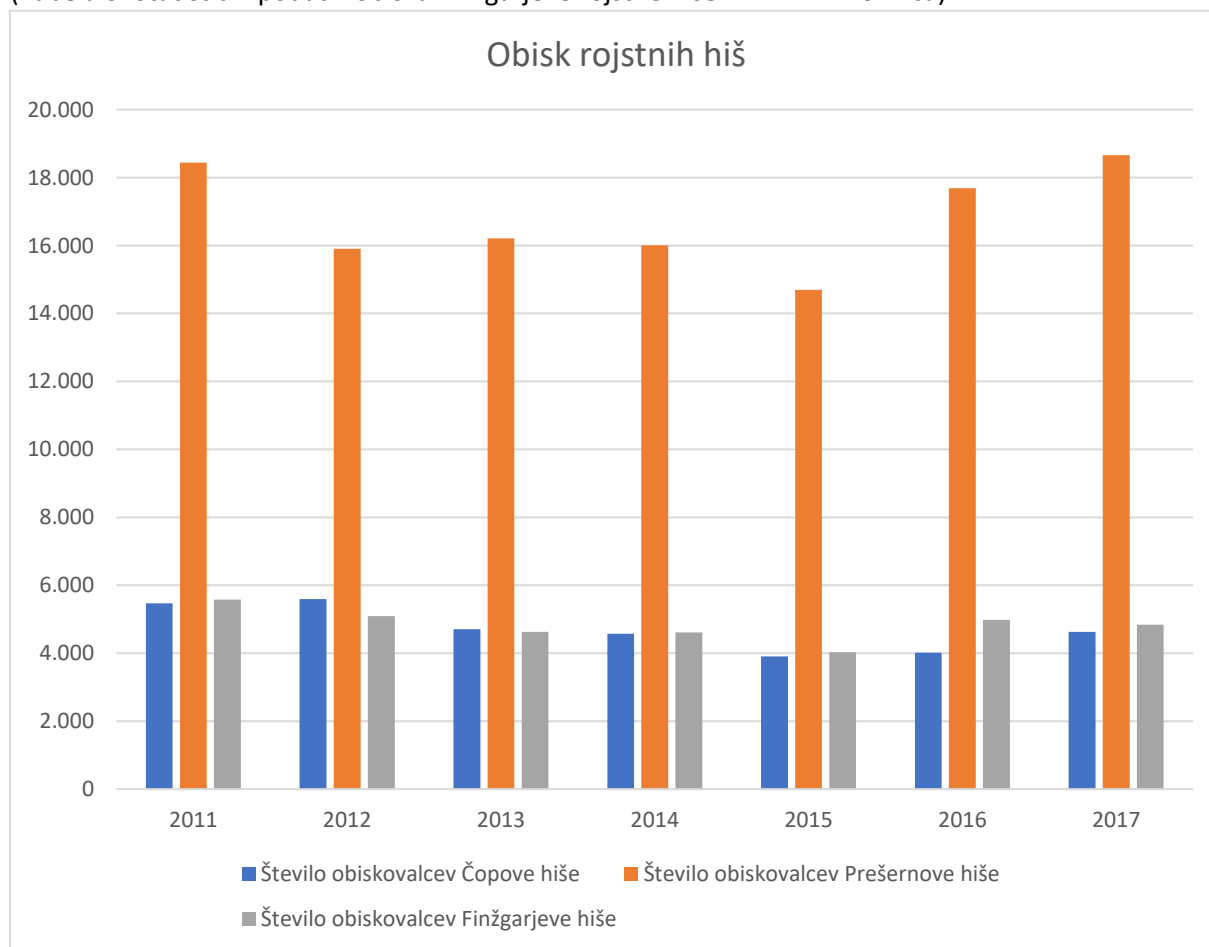
Leto	Število obiskovalcev
2011	18.437
2012	15.906
2013	16.208
2014	16.003
2015	14.693
2016	17.686
2017	18.661

(Tabela 2: Statistični podatki obiska Prešernove rojstne hiše. Vir: ZTK Žirovnica)

Finžgarjeva rojstna hiša

Leto	Število obiskovalcev
2011	5.582
2012	5.089
2013	4.627
2014	4.615
2015	4.031
2016	4.983
2017	4.844

(Tabela 3: Statistični podatki obiska Finžgarjeve rojstne hiše. Vir: ZTK Žirovnica)

(Graf 1: Obisk rojstnih hiš; avtor grafa: Doroteja Brgant)

Prešernova hiša je najbolj obiskana rojstna hiša v občini. Razlogov za to je več – zagotovo so eni izmed njih vzpostavitve nove spletne strani, prenova besedil in fotografij ter trženje in promoviranje prek družbenih omrežij, kot sta Facebook in Instagram. Prešernovo rojstno hišo v poletnih dneh obiše tudi veliko gostov iz tujine. Kljub temu so te številke mnogo manjše od osnovnošolskih obiskov. Najnižji obisk je v Finžgarjevi rojstni hiši, ker je hiša odprta le ob predhodni najavi. Prav zaradi tega je Čopovo in Prešernovo rojstno hišo veliko lažje promovirati kot Finžgarjevo, saj sta prvi dve odprti vsak dan, medtem ko Finžgarjeva ne. Tu se vidi tudi razlog, zakaj so številke obiskovalcev pri posameznih hišah tako različne.

Obisk s strani tujih turistov

Na podlagi poletnega dela lahko rečem, da je obisk turističnih točk (predvsem rojstnih hiš in rekreacijskega parka Završnica) tujcev med junijem in avgustom največji. V tem obdobju je ta obisk tudi večji kot obisk turistov iz Slovenije. Razlog zanj je poletna sezona. Večina tujcev počitnikuje v drugih turističnih krajih, kot so Bled, Kranjska Gora, Ljubljana, in se odločijo za enodnevni izlet v občino Žirovnica. Največ se jih odloči za uporabo turističnega avtobusa Hop

on hop off. Mnogo jih pride naključno v to občino, nekaterim pa Pot ni neznana. Uslužbenka ZTK Žirovnica Petra pravi, da *»pa tudi tujcem (Prešeren) ni tako nepoznan. Ni tko težko, kukr smo si mi nekej časa nazaj mislni, da jih ne bo zanimalo. Franceta Prešerna oni spoznajo takoj, ko pridejo v Slovenijo, v Ljubljani, če ne prej, na Prešernovem trgu. In se jim da na en zelo lep način naš'ga pesnika tud' tujcem predstav't. Njim se zdi fascinantno, sej ga ... misl'm, ko pridejo že sm, vejo vsaj za Prešernov trg, vejo, da imamo ... to se jim zdi nenavadno, da nimamo narodnega heroja na glavnem trgu, ampak imamo pesnika. Mi smo tak romantičen narod, če imamo našga pesnika t'm. Poj jim poveš še mal' od njegov'ga življenja ... že prevod njegov'ga imena ... 'nasmeh na ustih' – potem se jim zdi pa fascinantno, da smo mi imel najprej visoko kvalitetno poezijo, ki nam jo je dal prov France Prešeren, v času ko še niti knjižnega jezika sploh Slovenci nimamo. Skozi njega v bistvu naš narod ozavešča, da smo samostojen narod in da bi bilo fino, da bi imel tud' knjižni jezik« (ustni vir 8).*

Obisk drugih dogodkov, povezanih s Potjo

Za te dogodke natančnih statističnih podatkov ZTK Žirovnica ne beleži. Razlogi zanj so številčnost dogodkov in to, da so glavni upravitelji teh dogodkov drugi izvajalci in ne ZTK Žirovnica. Kljub vsemu sta izmed bolj obiskanih dogodkov Veseli dnevi v Žirovnici in Tek pod svobodnim soncem (ustni vir 8).

Obisk avtobusa Hop on hop off je aktualen predvsem s strani tujih turistov. Teh je največ iz Velike Britanije, z Nizozemske, iz Nemčije in skandinavskih držav (ustni vir 5).

PROMOCIJA POTI

V preteklosti je obstajal dvom o prepoznavnosti Poti. V časopisu Gorenjski glas sem našla članek avtorice Ane Hartmann. Objavljen je bil oktobra 2008 z naslovom »Bodo turisti našli Žirovnico?«. V članku je omenjen župan občine Žirovnica, ki poda kritiko o napačnem označevanju avtocestnega izvoza le z imenom Vrba in ne tudi Žirovnica:

»Vrba je del občine Žirovnica, na katero smo izjemno ponosni, vendar pa marsikdo ne ve, da je Vrba blizu Žirovnice. Edini izvoz z avtoceste bi zato moral ustrezno označevati tudi občino Žirovnica, ki jo sestavlja deset vasi in 4.200 prebivalcev. V naši občini so se poleg Prešerna rodili mnogi znani možje, Jalen, Janša, Čop, Finžgar in drugi« (v Hartman 2008: 4).

To kritiko je župan podal tudi na Dars, s katerega so odgovorili, da je tabla za Žirovnico označena takoj na krožnem križišču, ko avto zapusti avtocesto. Poleg tega pa so dodali:

»Cilji se izbirajo v smislu velikosti naselja, kulturno-zgodovinske in turistične prepoznavnosti. V konkretnem primeru sta z vidika velikosti naselja vodena kraja Lesce in Bled, glede na turistično prepoznavnost poleg Bleda še Bohinj in Pokljuka, glede na kulturno-zgodovinsko pomembnost pa Vrba. Na podlagi navedenega zamenjava table ni predvidena« (v Hartman 2008: 4).

Danes je na izvozu dodan napis Žirovnica in ne več Vrba.

Promocija Poti danes

Pot je promovirana na različne načine in je močno medijsko izpostavljena. Nanjo naletimo ob poslušanju lokalnega radia (Radio Gorenc, Radio Triglav), pri branju lokalnega časopisa (Gorenjski glas, Občinske novice) ali pa med brskanjem po internetu. Izjemoma naletimo v nacionalnih časopisih tudi oglase o PKD Žirovnica za 8. februar. Prav tako so na voljo različni letaki in brošure v rojstnih hišah in na informacijskih točkah po vsem Gorenjskem – na Bledu in Jesenicah ter v Žirovnici in Radovljici.

Matjaž Koman pravi, da je glavno poslanstvo ZTK Žirovnica delovati povezovalno in lokalno. Zavod mora promovirati kulturne in naravne lepote Žirovnice ter sodelovati s podjetniki in posamezniki, ki delujejo na področju oddajanja sob, gostinstva, turizma in drugih kulturnih dejavnosti (kot sta na primer Kulturni dom na Breznici in tam delujoča folklorna skupina). Želijo ohranjati in promovirati kulturno dediščino Žirovnice in s tem ozaveščati prebivalce občine o

pomembnosti te dediščine. Pri tem mora zavod spremljati ostala dogajanja v občini. To so predvsem turistične, kulturne in športne prireditve. Pri organizaciji mora vse potekati tekoče in uspešno, saj le s tem lahko promocija krajev pod Stolom uspešno vpliva na turizem in dobiček. Na zavodu morajo gospodarno upravljati s proračunom, ki jim je na voljo, ter delovati in poslovati v korist celotne občine. Kot uslužbenci se trudijo, da bi zbrali tudi mnenja obiskovalcev o kakovosti turistične ponudbe. Na podlagi teh mnenj bi namreč lahko uspešno posodabljali in spreminjali turistično ponudbo. Poleg lastne dejavnosti – predvsem organizacije dogodkov, izvajanja izletov in turističnih ogledov – pa se zavod uspešno prijavlja na domače in evropske razpise, s katerimi išče nove vire financiranja projektov in investicij (ustni vir 5).

PREDSTAVITEV V MEDIJIH

Pot kulturne dediščine Žirovnica se promovira v različnih medijih. Dogodke uslužbenci ZTK Žirovnica objavljajo prek interneta – to je prek Mailchimp²⁸ na Facebooku in na drugih uradnih straneh Občine Žirovnica in uradni strani ZTK Žirovnica. V tiskanih medijih se PKD Žirovnica promovira v naslednjih časopisih in revijah: In your pocket, vodnik Po poteh skozi čas, Dobra ideja, Naše novice. Prav tako mesečno izhajajo občinske novice pod naslovom Novice izpod Stola. V njih so opisani vsi dogodki, ki so se v bližnji preteklosti zgodili, vse novosti v občini, okrogli rojstni dnevi občanov in občank, kot tudi mesečni koledar prireditev, ki bodo potekale v tekočem mesecu.

Primer objave v časopisu Gorenjski glas

Planinsko društvo Gozd Martuljek vabi na pohod Po poti kulturne dediščine Žirovnica. Odhod bo v četrtek, 8. februarja, ob 7. uri izpred Penziona Špik v Gozdu – Martuljku. Z osebnimi avtomobili se boste peljali do Vrbe, nato pa peš nadaljevali do hiše Franceta Prešerna, Matije Čopa, Frana Saleškega Finžgarja, Janeza Jalna in Antona Janše. Prijave zbirata do torka, 6. februarja: Sara, tel.: 041 554 014, in Mojca, tel.: 041 821 366.

(Spletni vir 6)

Tudi sogovornika F in G sta navdušena nad organizacijo in oznakami Poti, pohvalila sta številne dogodke in oglaševanje dogodkov v občini ter se redno udeležujeta prireditev. Poznani so jima literarni večeri pred Finžgarjevo rojstno hišo in vesta, da tekom leta Zavod skupaj s planinskim društvom organizira številne pohode v naravo. V občino sta se preselila iz Kranja in pravita, da

---

²⁸ Mailchimp = Mailchimp.com je spletna aplikacija, ki omogoča vodenje e-poštne marketing akcije, oblikovanje besedila in videz sporočila.

se starim prijateljem pohvalita, kakšen pester kulturni program je v tej občini. Sicer sta mnenja, da je največ pozornosti namenjeno ob 8. februarju, ampak da v občinskih novicah vsak mesec v koledarju prireditve vidita številne ostale dogodke – potopisna predavanja v Čopovi rojstni hiši, slikarske in druge razstave v Čopovi rojstni hiši, kulturne prireditve v kulturnem domu na Breznici. Pohvalila sta tudi kulinarčni del – tržnico, ki je vsako drugo soboto v mesecu pred osnovno šolo (ustni vir 2). Glede na to, da vsak občan dobi na dom lokalne novice, menim, da je, splošno gledano, velika večina občanov in občank obveščena o dogodkih v občini.

Drugi promocijski material je na voljo v vseh rojstnih hišah v občini. Leta 2017 je ZTK Žirovnica izdal novo zloženko *Titova vas*²⁹ (izlet do Titove vasi je ena izmed možnosti, za katero se pohodnik/turisti lahko odloči pri raziskovanju doline Završnice) in zloženko *Spomini v stare čase*, s katero se vabi šole na obisk Poti. Zloženske so natisnjene na recikliranem papirju in z enotno celostno podobo destinacij Žirovnice. Vsako leto je ponatisnjena tudi zloženska *Literarna pot* – v njej je predstavljena kulturna vsebina Poti, predstavljena je muzejska zbirka Ajdna in predstavljen je Tehnični muzej Završnica. Vseh ponatisov je letno okoli 2000.

Lansko leto so bile ponatisnjene tudi nove vstopnice za rojstne hiše. Te služijo istočasno tudi kot promocijski material, saj sta na njih podoba ZTK Žirovnica in naslov spletne strani.

Zgibanke v tujih jezikih (v večini angleškem, nemškem in italijanskem jeziku) so razdeljene pred poletno sezono v naslednje turistične objekte: Hotel Jelovica Bled, Hotel Astoria Bled, Vila Prešeren Bled, Blejski grad, Camp Šobec, Triglavska roža Bled, Grajski dvor Radovljica, TIC Jesenice, turistične agencije na Bledu, večino zasebnih apartmajev na Bledu, Tinaraft Radovljica, TIC Radovljica, Gorenjski muzej itd.

Leta 2017 so se uslužbenci ZTK udeležili glavnega Kulturnega bazarja v Ljubljani in nekaj manjših kulturnih bazarjev v Portorožu in v Mariboru. Tudi tja so prinesli zgibanke in predstavili ponudbo. Ponudba o PKD je vsako leto poslana tudi na vse osnovne in srednje šole v Sloveniji. Za razširitev promocije pa so istega leta izdali tudi tri letake. Ti predstavljajo tri podznamke

---

²⁹ Titova vas – skrivni partizanski tabor pod Smokuškim vrhom v gozdu. V preteklosti je imel tabor svoj časopis, pevski zbor, mesarijo. Pot do Titove vasi vodi iz Završnice proti Zelenici po grapi manjšega potoka prek mostičkov in brvi skozi gozd. Danes je Titova vas lepo urejena in nedavno obnovljena. Titova vas spada med spominska obeležja NOB v občini Žirovnica (spletni vir 8).

blagovne znamke Žirovnica – Zibelka čebelarstva, Zelena energija in Literarna pot (spletni vir 3 in ustni vir 5).

Reklama za PKD Žirovnica se pojavlja tudi na radijskih postajah, in sicer na Radiu Triglav, Radiu 1, Radiu Veseljak in Radiu Gorenc.

Ob 200-letnici Prešernovega rojstva so v Gornjesavskem muzeju Jesenice pripravili multitelevizijsko predstavitev Poti kulturne dediščine pod naslovom Dežela Prešernovega otroštva (Zbornik 2008: 11). Še ena novost od leta 2018 pa je tudi, da je vsakemu obiskovalcu Čopove rojstne hiše predvajan 15-minutni predstavitveni in izobraževalni film o PKD (ustni vir 5).

PROMOCIJA NA DRUGIH DOGODKIH

Pot se oglašuje tudi na drugih dogodkih, kot so: 8. februar, Prešerna noč, Pravljični večeri, Pot kulturne dediščine vsako četrto soboto v mesecu, na avtobusu Hop on hop off. V pogovoru z uslužbenko ZTK Žirovnica Petro Kržan sem izvedela, da je promocija predvsem na družabnih omrežjih, radiu. Povabijo pa jih tudi v oddajo Dobro jutro, kjer veliko poslušalcev tudi izve o Poti. Številne televizije in radijske postaje jih sedaj kar same pokličejo (ustni vir 8).

AVTOBUS HOP ON HOP OFF

Avtobus Hop on hop off je ZTK Žirovnica uvedel po zgledu turističnih avtobusov, ki peljejo od ene do druge turistične točke po večjih mestih, predvsem v tujini. Avtobus obstaja dve leti in se je izkazal za pozitivnega. Vozi v poletnih dneh, in sicer od začetka junija do konca avgusta. Turiste začne pobirati na Bledu, nato pa skozi Lesce do Žirovnice. V krajih ob poti so obiskovalcem na voljo posebni programi z vodenji in dnevi odprtih vrat. V Vrbi je vsak četrtek ob 10.10 voden ogled Prešernove rojstne hiše in sprehod po vasi (ogled spomenika, klepet pod vaško lipo in ogled razgledov s Cesarske ceste). V Žirovnici je ob 12.30 na voljo ogled razstave o Ajdni in potep proti dolini Završnica. Avtobus sodeluje s Turizmom Radovljica in Turizmom Bled. Celodnevna vstopnica stane osem evrov in je veljavna ves dan. Turist lahko poljubno izstopi iz avtobusa in nato na poljubnih postajah zopet vstopi. Prav tako se avtobus na koncu vrne na Bled (ustni vir 8).

Uslužbenka pri ZTK Žirovnica Petra Kržan pravi, da »zato tudi te pač turistični avtobusi, po zgledu tujine Hop on Hop off avtobus, v bistvu namenjen temu, da iz koncentriranega turističnega središča Bleda v bistvu daje možnost gostom ... umirjenega podeželja okoliških vasi, vse več ljudi išče tudi tukaj pri nas namestitev. Gostje, ki so v bistvu na Bled hodil zaradi miru, danes tega miru več ni, tok si potem ta mir najdejo v okoliški Radovljici, Žirovnici, v Gorjah, v Kropo tud' ta avtobus voz. Z'lo z veselje odkrivajo. Jes mislim, da je to lahko samo pozitivno« (ustni vir 8).

PRIHODNOST POTI

Glede na pogovor s Petro Kržan in dobljene informacije o obiskovanju Poti in dogodkov ter na aktualnost in razširitev dogodkov v občini menim, da je prihodnost popularnosti in obiskovanja PKD Žirovnica več kot optimistična, saj je kulturni turizem postal bolj aktualen kot tradicionalni turizem. S tem se strinja tudi Petra Kržan.

Glavni cilj ZTK Žirovnica v prihajajočem letu (2020) je posodobiti Pot z novimi vmesnimi točkami, jo celotno preurediti s klopami oziroma počivališči in z informacijskimi tablamami ter obiskovalcem ponuditi tudi zabaven interaktiven pohod³⁰ (ustni vir 5).

Nadaljnji razvoj Poti se torej nagiba k smeri razvoja turizma. Na Zavodu govorijo namreč o kar štirih različnih zvrsteh turizma, v katere želijo, da bi se Pot razvijala.

Prvi je tako imenovan kulturni turizem, ki je najstarejši. Pri razvoju kulturnega turizma si najbolj prizadevajo za skrb za vzdrževanje infrastrukture vseh kulturnih objektov, za vključitev kulturne ponudbe čim večjim dogodkom, za oblikovanje integralnih turističnih produktov, kot je na primer obisk Prešernove hiše, in ogled gledališke predstave, za nadgradnjo razstave v Čopovi rojstni hiši, za prenovo spominske sobe v Čopovi hiši in druge želje.

Drugi je čebelarški turizem, ki je v ospredje prišel z razglasitvijo svetovnega dneva čebel. Želja Zavoda je dvigniti zavest tujih, predvsem pa domačih čebelarjev o pomembnosti čebel. Želijo aktualizirati prodajo različnih čebelarških izdelkov in jih ustrezno označiti s podznamko Zibelka čebelarstva.

Tretji je tako imenovan aktivni turizem, katerega namen je predvsem ozaveščati ljudi glede številnih možnosti za aktivno preživljanje prostega časa (pohodništvo, kolesarjenje, tek, plezanje). Zavod vlaga tudi v razvoj rekreacijske infrastrukture, kot je Rekreacijski park Završnica, in pomaga pri vzdrževanju informacijskih tabel na kulturno-športnih poteh – označene so poti do arheološkega najdišča Ajdna, pot do Turške jame³¹ in pot do Titove vasi. Želja je več športnih aktivnosti in dogodkov tekom celega leta.

---

³⁰ Interaktiven pohod – v tem ima sogovorka v mislih, da bi ogled Poti kot celota bil voden tudi druge dni v letu, ne le na Prešernov dan.

³¹ Turška jama z nadmorsko višino 835 m je vklesana jama pod vrhom Gozdašnice, drugo poimenovanje zanjo je tudi srednjeveški jamski grad. Pot proti Turški jami se začne pri akumulacijskem jezeru Završnica po gozdni stezi, prek potoka po ozki stezi navkreber (spletni vir 8).

Vse bolj si prizadevajo spodbuditi tudi kulinarčni turizem. Pri tem želijo spodbuditi lokalne gostinske ponudnike, da bi začeli nuditi tradicionalne kulinarčne izdelke – med katerimi bi jedi vsebovale kot eno izmed sestavin tudi med (spletni vir 3).

Pri tem imajo pomoč in spodbudo tudi s strani občine. *»Je pa res, da nas občina spodbuja, v bistvu razvoj trajnostnega zelenega turizma v dolino Završnice je en tak lep primer nastal, kako bi svoj razvoj s tem akumulacijskim jezerom, k je bilo narejeno leta 1914 za potrebe prve javne hidroelektrarne ... Završnica ... v bistvu lahko vključiš kot del rekreacije, kar ljudje pogrešajo ... pa sej se včasih domačini 'jezajo', da je vsaj še mal miru tukaj pri nas, ampak vidim, da lani ... sem kar opažala, da pride kar ogromno ljudi raziskovat tud' naše kraje«* (ustni vir 8).

Dvig promocije Poti

ZTK Žirovnica si želi povečati dvig števila obiskovalcev. Vsekakor je prva stopnička za dosežek cilja – večji obisk turistov – dvig promocije Poti (ustni vir 5). Že med letoma 2016 in 2017 so se zaposleni pri ZTK odločili, da bodo povečali promoviranje Poti s tem, da bodo imeli vsako četrto soboto v mesecu, od marca do oktobra, odprte vse rojstne hiše na Poti kulturne dediščine. S tem so omogočili gostom, da si Finžgarjevo in Jalново rojstno hišo ogledajo brez predhodne najave, kar med drugimi dnevi ni mogoče. Program se je začel izvajati aprila 2016. Gostje so imeli na to soboto ob nakupu karte za PKD omogočeno brezplačno vožnjo z lojtrnikom, ki je vozil s parkirišča v Vrbi do Janševega čebelnjaka na Breznici.

Z začetkom šolskega leta 2016/2017 so za Pot uvedli nov program, namenjen osnovnošolcem. Pot so poimenovali Sprehod v stare čase. Otroci se odpravijo peš na »rajžo« iz Vrbe do Finžgarjeve domačije v Doslovčah in do Janševega čebelnjaka na Breznici. Na poti s pomočjo vodnikov, oblečenih v kostume, na aktiven in zanimiv način spoznavajo bogato dediščino teh vasi. Prva skupina šolarjev se je nanj odpravila junija 2017. Otroci so bili nad novo potjo navdušeni (tako menijo glede na odziv otrok na ZTK Žirovnica), saj so pod vaško lipo v Vrbi modrovali kot pravi gruntarski gospodarji, v Doslovčah so odkrivali, kako je izgledalo življenje kajžarjev, in se naučili stare pastirske igre koza klamf, pri Janševem čebelnjaku pa so spoznali, kako je delovala starodobna barvna televizija. S tem pozitivnim odzivom so pri ZTK Žirovnica prepričani, da bo ta interaktivna pot pripeljala v vasi pod Stolom tudi najmlajše obiskovalce in jim približala način življenja v starih časih ter da se bo s tem ohranila »dediščina ljudskega izročila« (spletni vir 5).

Izboljšave promocije Poti

V tem podpoglavju nadaljujem opis razvoja prihodnosti PKD ter glede na terensko delo in pogovore z domačini predstavljam njihovo in svoje mnenje, kako bi lahko povečali prepoznavnost PKD v turistične namene.

OGLAŠEVANJE

Na podlagi o Poti pridobljenih mnenj naključno izbranih ljudi, pripravljenih sodelovati v pogovoru, ki živijo v občini Žirovnica, lahko izpostavim dejstvo, da je velika večina mnenja, da je oglaševanje Poti kljub novostim še vedno premajhno.

Sogovorec D živi v Smokuču in pravi, da je dogodkov, povezanih s kulturo, v sami občini veliko, le obisk je na žalost nizek. V časopisu Novice izpod Stola: *»Tam velik napišejo glede kulture pa dogodkov pa kva se bo v občini dogajal. Tko da to je kr fajn ... da lahko veš, kva se bo dogajal, an. Pa notr je tud' tak koledar s prireditvam, no, pa slikce pa tko, je fajn. Jaz sicer bl mal sodelujem ... no, sodelujem ... grem si pogledat kšno predstavo, an. Sj po en stran je kr škoda, da tko mal ... sam veste ... sj so dogodki ... so ... sam tud' ljudje dons nimajo tok časa, da bi hodil ... so rajš kr doma«* (ustni vir 4).

Tudi sogovorka B si misli o prepoznavnosti poti: *»Veste, domačini pa otroc', ti, ti že poznajo, an, sam je pa škoda, da kdo ... recimo tko prostovoljno ... kakšna družina al'pa tko ... te bi lahko večkrat pr'šli ... sam je tega bolj mal ... ampak ja ... šole, te pridejo, ampak samo zato, k je Prešeren pa to ... za ostale štiri pa bolj mal vejo«* (ustni vir 1).

Sogovornik E je izpostavil, da bi morali ob cesti naleteti na več jumbo plakatov, da bi le-teh moralo biti več tudi v pomembnejših turističnih mestih, kot sta na primer Bled in Radovljica (ustni vir 7). Sogovorka C je izpostavila, da je za starejšo generacijo primernejše oglaševanje prek časopisa in pisnih letakov (ustni vir 6).

Glede medijske pozornosti je sogovorka B naslednjega mnenja: *»Ker sem že starejša, nimam tok razgleda v tem, kako bi se seznanjal. Žiher bi bilo pa dosti objavljeno v časopisih, an, pa tudi v računalniku, tam kot objavljajo razne stvari, da bi obveščal, kakšne so prireditve, če so med letom«*. Vendar doda, da če ZTK želi dvigniti obisk in aktualnost PKD med mlajšo

generacijo, bi se oglaševanje moralo povečati na internetu, saj tam dandanes večina mladih pridobiva informacije.

Prav tako mi je domačin povedal, da se največ o Poti govori le v času slovenskega kulturnega praznika – se pravi 8. februarja. *»Za tako pomembnega človeka, kot je France Prešeren, bi bilo potrebno veliko več, kot le en ubogi dan.«* Meni tudi, da slovenski politiki in televizija pozornost posvetijo samo takrat, ko je to potrebno oziroma ko je njihova prisotnost objavljena širši javnosti. Je mnenja, da nihče *»od slovenske visoke politike«* ne obiše teh majhnih vasic le za svoje veselje (ustni vir 1).

Tudi skupina, ki je obiskala Prešernov dan, je omenila, da Pot ni dovolj oglaševana. Bili so zelo kritični do samega Zavoda, da svoje delo usmerja izključno le na ta dan in da le temu dnevu nudijo največ pozornosti. Ker je na ta dan največ medijske pozornosti in s tem tudi denarja, menijo, da se Zavod za druge dneve *»ne briga«* in ne daje interesov. Vedo, da se sicer v občini dogaja kar nekaj dogodkov, ki pa so v primerjavi s tem dnevom mnogo manjši in redko medijsko omenjeni. To se jim ne zdi v redu. Menijo, da bi morali o drugih dogodkih tudi ljudje širom po Sloveniji vedeti za druge dogodke in ne le na Prešernov dan množično obiskovati občino (terenski zapis 3).

Pot kot celota je obiskana predvsem samo na 8. februar. Petra Kržan je letošnji 8. februar komentirala, *»da je medijsko PKD najbolj izpostavljena na 8. februar, potem pa se vse skp k'r mal pozab. Smo pa u bistvu na prigovarjanje gostov, k so si nekateri želeli tudi v toplejšem delu leta doživeti to Pot v celoti, pa žal nimamo vseh hiš odprtih ... smo pa zdaj že k'r nekaj let, mislim, da bo letos peto, če ne, odkar 'mamo v toplem delu leta od marca do oktobra tud' vsako četrto soboto v mesecu vse spominske hiše na PKD Žirovnica odprte, t'ko da si lahko vsak enkrat na mesec lahko individualni obiskovalci pridejo tud' to Pot pogledat, v celoti prehod't«* (ustni vir 8).

Občina in ZTK Žirovnica sta naredila velik korak naprej pri označevanju poti in tabel ob sami Poti. Tudi sogovorca sta bila takega mnenja. Pogovarjala sem se z mlajšim parom, ki se je v občino preselil šele pred tremi leti in je na moje vprašanje odgovoril: *»Nikjer do sedaj nisva videla toliko oznak (tabel) s kulturnimi in športnimi možnostmi kot v tej občini. Na vsakem ovinku te čaka napis, kam lahko zaviješ, če si želiš ogledati rojstno hišo al' pa kolk metrov mor'š prehod't al' pa prekolesar't, da prideš do nekega razgleda ali druge zanimive točke. Včasih bi*

rajš' videl, da ne veš koliko kilometrov te še čaka do vrha ... recimo hriba, tu v tej občini žal to ne pride v poštev» (ustni vir 2).

Na podlagi terenskega dela lahko torej rečem, da je v grobem oglaševanja veliko, vendar so še možne izboljšave. Predvsem na internetu, kjer bi za dogodke izvedeli predvsem mlajši. Jasno je, da je Pot oziroma obisk Poti največji ob 8. februarju. Da bi dvig obiska na druge dneve povečali, si želijo tudi na ZTK Žirovnica. Kot predlog bi lahko ZTK Žirovnica nudil enako vodene ogleda Poti tudi na druge dni – na primer enkrat mesečno. Za začetek bi lahko ponudbo tržili med domačini, nato pa tudi širom po Sloveniji – v večjih info točkah mest, kot so Bled, Ljubljana, Kranj, Maribor. Več reklame bi bilo lahko tudi po televiziji in radiu. Reklamo za ogled Poti oziroma tega območja bi bilo smiselno dati tudi na mejne prehode, kjer turisti, ko pridejo v Slovenijo, dobijo prvi stik z nudeno turistično ponudbo.

DOSTOPNOST

Za lažjo dostopnost do teh krajev vidim prihodnost predvsem v avtobusu Hop on hop off, ki za ugodno ceno popelje turista v ta kraj, hkrati pa mu olajša logistične stvari na potovanju. Sogovorec je izpostavil namreč pomanjkljivosti glede organiziranosti, glede parkirnih mest, ki jih je premalo, glede slabih oznak poti in samega kraja. Kritizira tudi, da so rojstne hiše prepegosto zaprte. Kot primer navede rojstno hišo Janeza Jalna na Rodinah, ki nima na voljo parkirišča. Meni, da bi morala občina in ZTK več narediti za dostopnost (ustni vir 7).

Glede novosti avtobusa Hop on hop off sem ugotovila tako dobre kot slabe strani. Dobra stran je, da nudi za ugodno ceno potovanje po območju Gorenjske, slaba pa, da so izredno slabe prometne povezave na relaciji Žirovnica–Bled. Vlaku ne vozi, avtobusi pa večinoma nudijo povezavo le z vmesnim prestopanjem v Lescah ali v Radovljici, poleg tega pa ob vikendih avtobusi v občini ne vozijo. Novost avtobusa privablja predvsem tuje turiste v občino Žirovnica. Slaba stran je, da zaradi »mladosti« stvar še ni tako zelo aktualna. Avtobus se je izkazal kot izredno atraktiven in popularen, vendar se pozna dejstvo, da obstaja šele dve leti. Sama sem delala kot vodička na tem avtobusu in lahko povem, da večina gostov (ti so bili v 95 % tujci) ni vedela nič o ponudbi tega avtobusa, dokler niso prišli v Slovenijo oziroma se pozanimali na info točkah o morebitnih izletih po Sloveniji. Velika večina je bila z avtobusom zadovoljna, saj je karta ugodna, prav tako pa avtobus omogoča, da turist sam izbere, katere točke poti bi si

rad ogledal in katere ne. Tak način avtobusa poznajo iz večjih mest po Evropi, kjer so ti avtobusi stalnica turizma in prevoza od ene turistične atrakcije do druge. Sogovorec E meni, da bi moral biti avtobus na voljo čez celo leto oziroma vsaj daljše časovno obdobje. V poletni sezoni si namreč večina turistov želi obiskati Bled, saj imajo na razpolago ohladitev v vodi (ustni vir 7). Sama lahko iz izkušenj kot vodička avtobusa povem, da je v mesecih, kot so junij, julij in avgust, mnogo turistov, ki so se odločili za nakup karte avtobusa in vožnje po Gorenjskem, raje ostalo ves dan kar v avtobusu, saj je bila vročina na soncu neznosna. Kot pozitivno stran avtobusa pa lahko dodam še dejstvo, da je avtobus z zunanje strani polepljen s plakati o Poti in turističnih krajih, ti avtobusi pa vozijo (sicer vsakodnevne relacije) tudi izven sezone in s tem dvigujejo promocijo Poti in turizma v občini Žirovnica.

Tudi Petra Kržan vidi, da je problem v parkiriščih in dostopnosti. Zato bi bilo smiselno urediti parkirišča v bližini točk po občini ali pa uvesti avtobus, ki bi s parkirišč vozil do točk na Poti.

»Letos smo imeli en krasen primer, parkirišč je zmanjkalo že dopoldne. Pa je potem sodelovec ... srečo imamo, da domačini tukaj delamo, an. Se je z okoliščimi kmeti lažji zment, če je traba, an. In on je tko imel z'lo hitro urejeno. So mu okoliški kmetje z veseljem odstopil travnike za potrebe parkirišč. Tko da jes misl'm, da tukaj ljudje kar dihajo s tem dnevom, čeprav je preobremenjeno za tisti dan, ap zdaj tud' razmišljamo, da če bo šlo tako naprej, bomo se mogli malo bolj resno lotit ... tega rešt, da ne vem, vzpostavimo tud' industrijsko cono v Žirovnici za potrebe parkirišča pa en 'shuttle bus' uvedemo. Promet je mejhn zoprna reč, ozko je in zdej mislim, da bojo zelo v kratkem začel razmišljat tud' z obvoznico.« Tudi odnos domačinov do praznika označuje za pozitiven. *»Domačini imajo tukaj biznis – kej jim skuha ... ljudje ... mi povabimo v bistvu gostince, povabimo tiste ljudi, ki imajo kakršnekoli turistične ponudbe, k sodelovanju in omogočamo tudi stojnice, da imajo. In se ljudje tega z veseljem udeležijo, tudi letos smo kar nekaj pohval dobil, pisem ljudi, ki so z drugih koncev prihajal, kuko se dejansko čut, da cel kraj živi za ta dan. Da jim ni nobenemu težko, ne vem, kmečkim ženam na'rdit nek prigrižek in jih brezplačno ponujat po poti, tako da mislim, da samo pozitivno«* (ustni vir 8).

Menim, da se bo v prihodnosti uporaba avtobusa povečala. To statistično pravijo tudi podatki, ki sem jih dobila v ZTK Žirovnica. Turistom je ta način potovanja in raziskovanja območij znan, ugoden in priročen. Povečati je treba le še oglaševanje samega avtobusa – na info točkah je treba turista seznaniti s to možnostjo potovanja. Veliko turistov pride namreč v Slovenijo z

javnim prevozom, zato iščejo nadaljnje povezave prav tako prek javnih prevozov – avtobusa, vlaka – redkeje se odločijo za ponudbo rent a car.

GOSTINSKA PONUDBA IN NOČITVE

Petra Kržan vidi še en minus, in sicer pojav zasebnih namestitev v občini: *»Nimamo pa en'ga konkretnega kmečkega turizma še. Ne nazadnje tukaj je bilo srce gorenjskega podeželja včasih, an, Žirovnica je opisana tudi kot Dežela, to območje od Žirovnice do Begunj in Radovljice – ta trikotnik ... in bi mogoče ... tud' vidim, da kmetje skos bolj nazaj stare kulture uvajajo, konoplja se je pojavila, lan sem vidla lani, eno krasno modro cvetečo njivo. Tako da tukej je pa mogoče še za narest«* (ustni vir 8).

Zato bi bilo pametno ustanoviti nek kmečki turizem, kmečko kmetijo, ki bi bila povezava z ZTK Žirovnica in bi se lahko turist predhodno najavil za nočitev skupaj z možnostjo obiska rojstnih hiš ali drugih destinacij/točk v občini. Prav tako so v poletni sezoni Bled in drugi okoliški kraji polno zasedeni, kar se tiče prenočitvenih prostorov, tako da ni dvoma, da bi to šlo v promet. Oglaševanje tega bi bilo lahko na info točkah, na internetu – predvsem na mednarodnih spletnih straneh, kot so booking.com in ponudba air b&b.

KAKO ŠE BOLJ IZKORISTITI BLIŽINO BLEDA

Bližino turistično obleganega Bleda vidim kot dvorezen meč. Po eni strani marsikateri turist želi izključno videti Bled in blejski grad, mogoče tudi nadaljnjo pot do Bohinja, pri tem pa pozabi na morebitno zanimivo občino Žirovnico. Po drugi strani pa lahko na to bližino gledamo s pozitivnega stališča. Turist, ki pride na Bled, vidi, da je Bled močno turistično poln, da je cesta na Bled skorajda neprehodna, in se zato odloči za postanek nekje v bližini – se pravi v Žirovnici. Pozitivno stran Bleda vidi tudi uslužbenka pri ZTK Žirovnica Petra Kržan, ki pravi, da bližina Bleda vpliva pozitivno: *»Še pred nekaj leti, ko ni bilo tega velk'ga vala turizma na Bled, je ke pa sm kakš'n zašel. Zdej se nam pa tud' pozna, da ljudje, ki prihajajo na Bled, želijo tud' spoznat okolico Bleda. Zato tudi te pač turistični avtobusi, po zgledu tujine Hop on Hop off avtobus, v bistvu namenjen temu, da iz koncentriranega turističnega središča Bleda v bistvu daje možnost gostom ... umirjenega podeželja okoliških vasi, vse več ljudi išče tudi tukaj pri nas namestitev. Gostje, ki so v bistvu na Bled hodil zaradi miru, danes tega miru več ni, tok si potem ta mir najdejo v okoliški Radovljici, Žirovnici, v Gorjah, v Kropo tud' ta avtobus voz. Z'lo z veselje odkrivajo. Jes mislim, da je to lahko samo pozitivno«* (ustni vir 8).

Glede na to, da se iz leta v leto obisk Bleda povečuje in predstavlja problem v sami kapaciteti turistov, vidim pozitivno prihodnost krajev v bližini Bleda – kamor turist pride namesto na Bled oziroma kot pobeg za dan ali dva izven obleganega Bleda.

UVEDBA NOVIH DOGODKOV TEKOM LETA

Kot sem že omenila, je dogodkov, ki potekajo v občini, veliko. Kljub vsemu bi lahko na ZTK Žirovnica razmislili o morebitnih novih. Glede na to, da šport vsako leto postaja popularnejši med ljudmi, bi bilo smotno ustvariti še kakšen dogodek, povezan s športom – kolesarsko dirko, gorski tek. Glede na to, da je rdeča nit Poti literatura, bi se lahko oblikovali različni natečaji – pisanje kratkih zgodb, pesmi –, ki bi jih nato javno brali pred rojstnimi hišami.

UVEDBA IZPOSOJE KOLES PO OBČINI

Po zgledu večjih mest (kot je Ljubljana) bi lahko v občini postavili kolesarske točke, na katerih bi bila možna izposoja koles. Turist bi na info točki kupil karto (na primer za tri evre), s katero bi si lahko sposodil kolo na določeni kolesarski točki. V roku določenega časa (na primer dve uri) pa bi kolo lahko vrnil na kateri koli izmed vseh kolesarskih točk po občini in si na novo sposodil kolo. Karta bi veljala tudi kot bon za eno izmed gostiln v občini. S tem bi se občina rešila pregostega prometa in težave s parkirnimi mesti, hkrati pa bi spodbudila turista, da si privošči lokalno hrano.

SKLEP

Zaradi pomanjkanja časa in hitrega tempa življenja vse bolj prihaja v navado, da si človek ni pripravljen vzeti celega tedna dopusta, temveč se raje odloči za enodnevni obisk nekega kraja in si sam ogleda kulturno-zgodovinske znamenitosti. V tem primeru ne govorimo več o klasičnem turizmu, temveč o kulturnem turizmu. Pot kulturne dediščine Žirovnica danes predstavlja tipičen primer kulturnega turizma.

PKD Žirovnica je primer kulturnega turizma, ker po definiciji ECTARC-a ustreza naslednjim kriterijem:

- muzeji – vse rojstne hiše so danes urejene v muzejske zbirke in niso več namenjene uporabi za vsakodnevno življenje (izjema je delno Jalnova rojstna hiša, saj v nekaterih izmed njenih prostorov danes živi družina Mulej);
- muzeji – rojstne hiše so preurejene (kot to poimenujejo uslužbenci Zavoda) v »muzeje«;
- umetnost, skulpture, galerije, festivali, dogodki – v povezavi s Potjo je veliko dogodkov, ki so se oblikovali na podlagi Poti, prav tako imamo alejo slavnih mož pred osnovno šolo, kar zapolnjuje kriterij *skulpture*;
- arhitektura – vaška lipa in Cerkev svetega Marka v Vrbi sta primer ostankov;
- dogodki – vsi naštetih dogodki, ki so posledično povezani s Potjo;
- glasba in ples – sem spada tako dogajanje ob slovesni končni prireditvi na Prešernov dan kot tudi ostali dogodki: Veseli dnevi, Poletni večeri z Aleksandrom Mežkom. Kriterij *drama* pokriva celotno dogajanje na Prešernov dan (vodiči po Poti so napravljeni v kostume iz preteklosti in igrajo gledališko igro pred rojstnimi hišami);
- jezik in literatura – vsi možje so bili aktivni na literarnem področju in je njihova zapuščina del slovenske literature;
- drama – 8. februarja je zaigrana igra, kar lahko štejem kot gledališče oziroma teater. Prav tako so uslužbenci ob tem prazniku napravljeni v kostume.

Na ZTK Žirovnica sem izvedela, da se večina projektov izvaja in odvija v prid turizma. Ne bi pa rekla, da turizem izkorišča kulturo. Danes je želja zavodov in organizacij, da bi čim več lokalnih stvari predstavili širši javnosti in s tem tudi imeli zaslužek. ZTK Žirovnica iz leta v leto boljše izvaja in promovira kulturo v prid turizma, hkrati pa s tem pozitivno vpliva tudi na okolje. Vsako leto prihaja namreč do novih infrastruktur ali pa do obnavljanja starih. S tem dobimo domačini

lepši videz krajev in urejeno okolico, hkrati pa občina, Zavod in tudi domačini (gostinska ponudba, oddajanje sob) živijo od tega.

Razvoj destinacije in promocija okolja sta se z vidika turizma v zadnjih letih že zelo posodobila in razvila. PKD Žirovnica so namreč nadgradili z drugimi že obstoječimi dogodki, kot so Tek pod svobodnim soncem, pravljичni večeri pred Finžgarjevo rojstno hišo, Prešerna noč z Aleksandrom Mežkom & prijatelji, praznovanje slovenskega kulturnega praznika – Pohod po Poti kulturne dediščine Žirovnica, 20. maj – svetovni dan čebel, PEN v Prešernovi rojstni hiši idr. Prav tako je občina zaradi potreb turizma pridobila na posodobitvi označevalnih tabel po občini, izgradnjo nove lokalne ceste skozi občino in obnovitev javnih zgradb v občini.

Možne izboljšave Poti vidim v povečanju promocije dogodkov in samega kraja. Pri tem si lahko ZTK Žirovnica pomaga z bližino Bleda in izkoristi prenatrpanost Bleda. Druga izboljšava je v povezavi z obiskovanjem Poti z vidika prometnih povezav. V prihodnosti bo vse bolj v uporabi avtobus Hop on hop off, prav tako pa menim, da bi bilo smiselno uvesti kolesarske točke po občini z možnostjo najema kolesa za simbolično ceno. Tretji predlog je izboljšava namestitvenih kapacitet in gastronomske ponudbe v občini. Četrty predlog je, da bi bile rojstne hiše odprte več dni v letu. Zadnja možnost pa je uvesti nove dogodke, ki so povezani s kulturo (gledališke igre, glasbene prireditve, veselice) in športom (kolesarstvo, pohodništvo, tek).

Glede na to, da je kulturna vsebina teh petih osebnosti občine Žirovnica velika, bi lahko ZTK Žirovnica nudil bolj pestro ponudbo samega znanja o literaturi in življenju pisateljev in pesnikov. S tem imam v mislih več razstav o določenih pesniških zbirkah in literarnih delih. Ena izmed možnosti bi bila v Čopovi rojstni hiši, kjer je prostor za razstave. Tam bi lahko na vsake toliko časa bila na voljo razstava o posameznem knjižnem delu – njegova interpretacija, prevodi del v druge svetovne jezike, likovna dela v povezavi s tem knjižnim delom ipd. En korak je ZTK Žirovnica že naredil v to smer, saj nudi v Prešernovi rojstni hiši prevod Zdravljice v več kot 20 svetovnih jezikih. V tej smeri bi moral Zavod razmišljati še naprej – s prevodi namreč pridobi večjo pozornost turista samega in aktivnost turista pri spoznavanju slovenske literature.

POVZETEK

Oblikovanje Poti je terjalo svoj čas. S prvimi zavedanji posameznikov o pomembnih osebnostih teh krajev so se oblikovale osnovne temeljne točke Poti (5 točk), katerim sta bili kasneje dodani še dve novi.

Iz prvotnega namena ustvarjenja Poti kulturne dediščine Žirovnica za potrebe izobraževanja osnovnošolskih in srednješolskih učencev se je do danes uporaba Poti močno preusmerila v rabo v turistične namene oziroma kot predmet turistične ponudbe.

Ker Pot poteka po relativno velikem in raznolikem območju, so del turistične ponudbe Poti postale tudi druge atrakcije – predvsem gastronomska in športna ponudba. Skozi leta se je zaradi potreb turizma ponudba Poti razširila ne le krajevno, temveč tudi časovno – dogodki, povezani s Potjo, se izvajajo tekom celotnega leta in obisk Poti ni omejen izključno na en dan v letu (8. februar).

Današnja turistična ponudba Poti ima tako prednosti kot slabosti. Prednost ponudbe je definitivno raznolikost ponudbe. Turist lahko najde vse, od kulturnih zanimivosti (obisk rojstne hiše) do športnih dejavnosti (rekreacijski park Završnica) ali pa oboje skupaj (ogled Poti s kolesom). Turist ni omejen na obisk občine izključno na en ali dva dni v letu, temveč so tekom celega leta nudeni različni dogodki in proslave. Prednost turizma v občini je torej raznolikost ponudbe in časovna neomejenost obiska. Kot slabost turistične ponudbe vidim, da je občina sama po sebi svetovno manj znana in leži v senci turistično obleganega turizma. Vendar kot že omenjeno, se vsako leto obisk občine zaradi želje turistov po intimnosti povečuje.

Vsekakor se v prihodnosti da veliko narediti, da bo turizem v teh krajih iz leta v leto rasel. Glavni premik bo Zavod dosegel z večjim oglaševanjem. Zaradi konkurence drugih bližnjih turističnih krajev bo moral Zavod turistu ponuditi stvari, katerih ni moč dobiti drugje. Tu je odprtih še veliko izboljšav, predvsem pomembno za doseg cilja pa bo, da bodo Občina, Zavod in prebivalci občine držali skupaj in delali projekte, ki bodo tujega turista pritegnili predvsem z domačimi atrakcijami.

Lahko rečem, da je PKD Žirovnica postal makro projekt, ki med seboj uspešno povezuje tako preteklost (kulturo in zgodovino kraja) kot sedanost (športne dejavnosti, gastronomijo, razne dogodke) kraja in s tem ponuja obiskovalcu velik izbor dejavnosti, ki jih lahko počne v tem kraju.

SUMMARY

The design of the Path demanded its time. The basic points of Path (5 points) were created with the first realizations of the individuals about the relevance of the important characteristics of these places.

From the original intent of the creation of *the Žirovnica Cultural Heritage Path* for the use of educating primary- and high-school children, the use of the Path today redirected to tourism purposes or as a part of the tourism offer.

Because the Path runs along a relatively big and diverse area, other attractions became part of the tourism offer as well, mainly gastronomy and sports offer. Due to the tourism needs, the offer of the Path spread not only locally, but also in a timely manner – the events, connected with the Path are carried out throughout the entire year and visiting it isn't limited to exclusively one day, that is February 8.

Today's tourism offer of the Path has advantages as well as disadvantages. The advantage is definitely the diversity of the offer. Tourist can find everything there, from cultural attractions to sports activities (recreation park Završnica) or even both together (sightseeing of the Path with the bike). Tourist is not limited to visiting the municipality exclusively one or two days in a year, but there are several events and celebrations during the entire year. The advantage of tourism in the municipality is, therefore, the diversity of the offer and time limitlessness of the visit. One of the disadvantages of tourism offer is that the municipality is less known in the world and that it lies in the shadow of mass tourism.

But as already mentioned, the number of visitors is increasing every year due to the increasing wish of the visitors for privacy.

To increase the growth of tourism in these places, a lot can be done also in the future. The institution ZTK Žirovnica can make its main move with increased advertising. Because of the competition of other touristic places nearby the Institution will have to offer things that couldn't be obtained elsewhere. A lot of improvements are available here, but the most important to reach the goal is for the municipality, institution and the inhabitants of the municipality to stick together and do projects, which will attract the foreign tourist mainly with the local attractions.

I can say that *the Žirovnica Cultural Heritage Path* turned into a macro project, which successfully connects the past (culture and history of the place) as well as the present (sports activities, gastronomy, different events) of the place. This way, a big selection of the activities from this place can be offered to the visitor.

VIRI

Hartman, Ana

2008 'Bodo turisti našli Žirovnico?' *Gorenjski glas* 61(82): 4.

Hartman, Ana

2009 'Prešernova hiša v Vrbi bo kmalu spomenik državnega pomena.' *Gorenjski glas* 62(61): 4.

Zupan, Ciril

2014 'Cesarska cesta.' *Gorenjski glas* 67(14): 17.

INTERNETNI VIRI

Spletni vir 1

https://sl.wikipedia.org/wiki/Slovenske_literarne_poti (datum dostopa: 10.10.2018)

Spletni vir 2

<https://www.dnevnik.si/1042556615> (datum dostopa: 10.10.2018)

Spletni vir 3

<https://zirovnica.si/wp-content/uploads/2018/09/Poro%C4%8Dilo-ZTK-za-let-2019.pdf>
(datum dostopa: 13.1.2019)

Spletni vir 4

<https://zirovnica.si/kulturna-dediscina/> (datum dostopa: 10.10.2018)

Spletni vir 5

<https://zirovnica.si/wp-content/uploads/2018/03/Porocilo-dela-ZTK-za-let-2017.pdf> (datum dostopa: 5.11.2018)

Spletni vir 6

http://www.gorenjskiglas.si/apps/pbcs.dll/dcce?Site=GG&Date=20180205&Module=2&Category=FRONTPAGE&Class=201&Type=PUBLISHED&ID=26803&Selected=2&EventDate=20180208&Profile=1111&EVENTTYPESearch=Izleti&Custom_EventD=20180208&Custom_EventFromT=00000000700&Custom_EventToT=& (datum dostopa: 10.11.2018)

Spletni vir 7

http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=okro%C5%BEnica&hs=1
(datum dostopa: 10.10.2018)

Spletni vir 8

<https://visitzirovnica.si/pohodnistvo/> (datum dostopa: 12.12.2018)

Spletni vir 9

<https://zirovnica.si/?s=veseli+dnevi> (datum dostopa: 24.4.2019)

LITERATURA

b. n. a.

1996 *Pot kulturne dediščine*. Žirovnica: OŠ Žirovnica.

b. n. a.

1987 'Žirovnica po poteh kulturne dediščine'. Žirovnica. Šolsko kulturno društvo Prešernov rod Žirovnica

Forstnerič Hajnšek, Melita, Aljoša Harlamov, Milan Hladnik, Petra Jordan, Franci Just, Miran Košuta, Željko Kozinc, Urška Perenič, Gašper Troha in Vladka Tucovič

2013 *Slovenska pisateljska pot*. Željko Kozinc. Radovljica: Didakta.

Haderlap, Maja

2016 '*Angel pozabe*.' Litera: Maribor.

Jekovec, Izidor

2008 'Rojstni dan občine Žirovnica' V: *V zavetju Stola: Deset let Občine Žirovnica*. Polona Kus, ur. Žirovnica: Občina Žirovnica. Str. 6-9.

Kus, Polona in Lidija Skoporec Knafelj, ur.

2013 *Pot kulturne dediščine Žirovnica*. Žirovnica: Medium Žirovnica.

Novak, Mira

1991 'Dvajset let spominskega muzeja v Finžgarjevi rojstni hiši v Doslovčah.' V: *Jeklo in ljudje: Jeseniški zbornik VI*. Tone Konobelj, ur. Jesenice: Skupščina občine Jesenice. Str. 291-296.

Reisinger, Yvette

2009 *International Tourism. Cultures and behavior*. ZDA: Butterworth-Heinemann.

Richards, Greg

1996 *Cultural Tourism in Europe*. London: Cab international.

Rojek, Cris in John Urry

1997 *Touring Cultures; Transformations of travel and theory*. London: Routledge.

Sodja, Valentin

2011 *Biseri občine Žirovnica: Naj naj naj*. Žirovnica: Medium Žirovnica.

Šifrer, Jože

1964 'Rojeni v našem kotu.' V: *Jeklo in ljudje: Jeseniški zbornik I*. Franc Konobelj, ur. Jesenice: Skupščina občine Jesenice. Str. 461-474.

Šifrer, Jože

2000 'Po poti kulturne dediščine.' V: *Preteklost v zavetju Stola: Zbornik Občine Žirovnica izdan ob 200-letnici rojstva dr. Franceta Prešerna*. Janez Meterc, ur. Žirovnica: Občina Žirovnica. Str. 33-48.

Šušteršič, Jernej

1964 'Nekateri važnejši kulturni spomeniki.' V: *Jeklo in ljudje: Jeseniški zbornik I*. Franc Konobelj, ur. Jesenice: Skupščina občine Jesenice. Str. 479-482.

SOGOVORNIKI

Ustni vir 1 (Sogovorka B, 78 let, stanujoča v Vrbi; datum pogovora 11.02.2019)

Ustni vir 2 (Sogovorec F in Sogovorka G, 26 in 30 let; stanujoča na Selu; datum pogovora: 13.12.2018)

Ustni vir 3 (Meta Zupan, učiteljica na Osnovni šoli Žirovnica; datum pogovora: 20.3.2019)

Ustni vir 4 (Sogovorec D, 63 let, stanujoč v Smokuču; datum pogovora: 11.12.2018)

Ustni vir 5 (Matjaž Koman, direktor ZTK Žirovnica; komunikacija preko elektronske pošte)

Ustni vir 6 (Sogovorka C, 76 let, stanujoča v Vrbi; datum pogovora: 12.02.2019)

Ustni vir 7 (Sogovorec E, 25 let, stanujoč v Smokuču; datum pogovora: 12.02.2019)

Ustni vir 8 (Petra Kržan, zaposlena pri ZTK; datum pogovora: 12.2.2019)

TERENSKI DNEVNIK

Terenski zapis 1 (učenci in učenke 3.b razreda Osnovne šole Žirovnica; datum obiska: 16.1.2019)

Terenski zapis 2 (učenci in učenke 9.a razreda Osnovne šole Žirovnica; datum obiska: 16.1.2019)

Terenski zapis 3 (Vrba, spraševanje mimoidočih z vprašanjem: Na kaj pomislite, ko rečem besedno zvezo Pot kulturne dediščine Žirovnica?)

SEZNAM TABEL

Tabela 1: statistični podatki obiska Čopove rojstne hiše. Vir: ZTK Žirovnica

Tabela 2: statistični podatki obiska Prešernove rojstne hiše. Vir: ZTK Žirovnica

Tabela 3: statistični podatki obiska Finžgarjeve rojstne hiše. Vir: ZTK Žirovnica

SEZNAM GRAFOV

Graf 1: grafično oblikovani statistični podatki obiska rojstni hiš. Vir: ZTK Žirovnica. Avtor grafa: Doroteja Brgant

IZJAVA O JEZIKOVNI USTREZNOSTI

Spodaj podpisana Mija Čuk, univ. dipl. spl. jez., izjavljam, da je diplomsko delo jezikovno brežhibno in prevzemam odgovornost za opravljen jezikovni pregled.

Datum: 9. 5. 2019

Podpis: